

MAX VELTHUIJS- PRIJS

voor het oeuvre van
illustrator Philip Hopman

HEEL DE WERELD WORDT WAKKER

bloemlezing kinderpoëzie
door Jaap Robben

Op de cover Marieke Nelissen

ziet de natuur als
inspiratiebron

30

INTERVIEW MILOUSKA MEULENS

'Het gaat om een goed verhaal'

6-12 jaar

TEKENAAR DIE ÁLLES KAN

Philip Hopman wint
Max Velthuijs-prijs

6-12 jaar

LEZEN LANGS EEN OLIFANTENPAADJE

Bloemlezing poëzie,
samengesteld door
Jaap Robben

7
Warme wintersprookjes
Lezen en verder lezen

8
15-18 jaar
Utopisch verlangen
Interview Kees 't Hart

10
0-6 jaar
Blikveld

14
6-12 jaar
Blikveld

16
12-15 jaar
**Aan het lezen door
TikTok**
Online lezen
(her)ontdekken

18
12-15 jaar
Inspiratiedag
BoekStart en de
Bibliotheek op school

20
12-15 jaar
Blikveld

22
15-18 jaar
Met de tijd mee
Dag van het
Literatuuronderwijs

24
15-18 jaar
Blikveld

26
0-6 jaar
Prikkels

28
Passie voor Taal
Vivien Waszink

32
Atelierbezoek
Marieke Nelissen

34
Het vak
Leesbevorderaars
over de praktijk

35
Column
Yorick Goldewijk
'Als ik schrijf ben ik
verliefd'

36
Agenda & mededeling
Stichting Lezen

**TERUG
NAAR
DE TOP**

Foto: Keke Keukelaar

Om van kinderen enthousiaste lezers te maken, zijn leesbevordering en goed leesonderwijs van het allergegrootste belang. Leraren zijn hierbij onmisbaar. En leraren die zelf veel lezen zijn een belangrijk rolmodel voor hun leerlingen. Zij besteden in de klas meer tijd aan lezen, weten we uit onderzoek. De campagne Springlezend van de Leescoalitie heeft als doel de belangrijke rol van leraren te onderstrepen en leraren elkaar te laten inspireren om hun leerlingen plezier in lezen te laten ervaren. En er zijn heel veel leerkrachten die belezen, gemotiveerd en enthousiast het leesvuur bij hun leerlingen weten te ontsteken. Op Springlezend.nl kunt u kennismaken met een aantal van hen. De website is ook een platform waar docenten elkaar inspireren om een rijke leesomgeving op school te creëren en waar goede voorbeelden in de schijnwerpers staan. Neem vooral eens een kijkje en draag zelf goede ideeën aan.

Een rijke leesomgeving wordt al gerealiseerd op meer dan de helft van de basisscholen en een derde van de kinderopvanginstellingen. Zij doen mee aan de programma's de Bibliotheek op school en BoekStart in de Kinderopvang en werken samen met de lokale openbare bibliotheken aan effectief leesonderwijs en verbetering van de leesvaardigheid en leesmotivatie van kinderen en leerlingen. Heel goed nieuws is dat minister Wiersma en staatssecretaris Uslu onlangs uit het Masterplan Basisvaardigheden middelen hebben vrijgemaakt om nóg eens honderden scholen en kinderopvanginstellingen aan te sluiten bij de programma's - een belangrijke en grote impuls voor de leesbevordering en de samenwerking tussen school/kinderopvang en Bibliotheek. Stichting Lezen zet samen met Bibliotheken, onderwijs en kinderopvang alles op alles om deze uitbreiding te realiseren. En als er, naast deze prachtige impuls, de komende jaren vanuit het Rijk een structurele inzet op leesbevordering mogelijk blijft, dan is de kans groot dat Nederland in internationale onderzoeken over een jaar of tien weer in of richting de top gaat. Laten we daarvoor gaan!

Gerlien van Dalen
directeur-bestuurder Stichting Lezen

“**DOCENTEN
INSPIREREN
ELKAAR OP
SPRING-
LEZEND.NL**”

LEZEN

Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie, uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via lezen.nl

Redactieadres
Stichting Lezen,
Nieuwe Prinsengracht 89,
1018 VR Amsterdam.
020-6230566
redactie@lezen.nl

Hoofdredacteur
Gerlien van Dalen

Eindredactie
Annemarie Terhell,
Eva Gerrits

Redactie
Daan Beeke,
Eva Gerrits,
Mirjam Noorduijn,
Annemarie Terhell,
Desirée van der Zander

**Medewerkers
aan dit nummer**
Yorick Goldewijk
Elsbeth Tijssen

**Ontwerp &
art direction**
Erik olde Hanhof,
Judith Schoffelen

Uitgever
Stichting Lezen

Druk
Zalsman BV

Coverbeeld
© Marieke Nelissen

Abonnementen
Abonnementenbeheer
adreswijziging, abonneren
of opzeggen tijdschrift
Lezen? Vul het formulier
in op lezen.nl

Voor overige vragen
Abonneeservice
Tijdschrift Lezen
0172 476085 (tijdens
kantooruren) of info@
spabonneeservice.nl

© december 2022
Stichting Lezen.

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698.
De inhoud van Lezen is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

Projecten met dit icoon zijn mogelijk gemaakt door Stichting Lezen.

@stichtinglezen**lezen.nl****lezen**
STICHTING LEZEN

Stichting Lezen is de drijvende kracht achter de leesbevordering in Nederland. Zij genereert kennis over lezen en verbindt partijen die er samen voor zorgen dat kinderen en jongeren goede en gretige lezers worden en blijven.

Tekenaar die á l l e s kan

Tekst
Mirjam Noorduijn
Foto's
Elsbeth Tijssen

In november kreeg Philip Hopman (1961) de driejaarlijkse Max Velthuijs-prijs (zestigduizend euro) voor zijn oeuvre uitgereikt. Met ruim driehonderd geïllustreerde boeken is hij een van Nederlands meest productieve illustratoren die geliefde kinderboekpersonages als Jubelientje (van Hans Hagen) en Boer Boris een iconische status heeft bezorgd. Wat Hopman onderscheidt is zijn uitzonderlijke vakmanschap: 'Hij kan wat weinig andere illustratoren kunnen: alles tekenen.'

“
Dat hij nu een prijs gekregen heeft voor zijn beeldend werk, is zeer terecht,' vindt all-round (kinder)boekenmaker Ted van Lieshout met wie Hopman de succesvolle prentenboekenreeks *Boer Boris* maakt. 'Eigenlijk begreep ik niet waarom hij nooit in de prijzen viel. Dat hij nooit een Gouden Penseel kreeg, zelfs geen zilveren de laatste tien jaar, heeft me verbijsterd en ook wel gegeneerd.'

Het is inderdaad opvallend. Al sinds de jaren tachtig – na zijn ploeterjaren die volgden op zijn afstuderen aan de Rietveld Academie – is Hopman actief als kinderboekillustrator, maar veel prijzen vielen hem niet ten deel. Ja, in 1995 kreeg hij een Vlag en Wimpel voor zijn tekeningen in *Temmer Tom* van Tjibbe Veldkamp. En vier jaar later kreeg hij voor hun volgende gezamenlijke boek *22 wezen* zelfs een Zilveren Penseel. Maar na de laatste Vlag en Wimpel in 2013 voor *Hanengevecht* van Hans Hagen, bleef het stil – tot afgelopen zomer, toen bekend werd dat hij na onder anderen Mance Post, zijn oude leermeester Thé Tjong-Khing en Sylvia Weve, de zesde laureaat van de Max Velthuijs-prijs is.

Collega-illustrator en Kinderboekenambassadeur Martijn van der Linden, die op de Willem de Kooning Academie les kreeg van Hopman, vindt dat zijn oud-docent in ieder geval voor *Wiplala* een penseel had moeten krijgen. Dat dat niet is gebeurd, is 'een enorme misser', aldus Van der Linden: 'Ik was daar zo van onder de indruk. Alleen het omslag is al fenomenaal. Wat mij betreft had dat goud moeten zijn.' Niet toevallig heeft Hopman zelf veel plezier ontleend aan zijn nieuwe illustraties uit 2007 voor het verhaal van Annie M.G. Schmidt over het onhandige kabouterovenaarlijk Wiplala. In het boek *Tekenaars* van Joukje Akveld vertelt hij hoe sommige verhalen net dat beetje extra aanreiken waardoor je als illustrator kunt excelleren: 'Neem nou *Wiplala*, daar kon ik heel veel in kwijt. Het verhaal roept een sfeer van nostalgie en geluk op, dan gaat het ineens over kunstenaarschap.'

Uit: *Boer Boris en het bootje*

Verschillende stijlen, vele sferen

Cultuurjournalist en kunsthistoricus Wieteke van Zeil die de jury van de Max Velthuijs-prijs voorzat, kwalificeert *Wiplala* dan ook als het boek waarin Hopmans eigen stijl zich voor het eerst duidelijk openbaart. Die stijl omschrijven blijkt overigens nog niet gemakkelijk: Hopman is bovenal een vakman, en wat nou juist zo knap is, zegt Van Zeil, 'is dat hij met verschillende stijlen vele sferen kan oproepen. En elke sfeer past mooi bij het verhaal. De wereld in *Hubert de Givenchy* is een totaal andere dan die in *Boer Boris*. En de fantastische zachtheid van *Altijd als ik aan je denk...* is niet te vergelijken met het duizelingwekkende *Ga toch fietsen!* waarin een ruzie de motor van het verhaal is. Toch zijn er wel specifieke kenmerken die opvallen: in Hopmans werelden is alles – de dingen en de figuren – vaak een beetje "uitgerekt", wat ze een fijn gevoel van beweeglijkheid geeft. De kleuren zijn fel en toch zijn de tonen meestal zacht, dat is knap, want het maakt zijn creaties vrolijk en uitnodigend. Het zijn werelden waar je als kind echt in stapt. Ik kan me nog goed herinneren hoe dat zelf voelde; dat je na het lezen in gedachten verder leeft in de tekeningen uit de boeken. Dat doen Hopmans illustraties.'

“ Het zijn werelden waar je als kind echt in stapt

Van der Linden merkt daarbij op: 'Het is leuk om zijn werk van dichtbij te bekijken, er is in zijn techniek veel te ontdekken. Je kan Philips werk herkennen aan een duidelijk zichtbare ondergrondkleur, een met een rietpen en inkt getekende lijntekening en transparant gebruik van acrylverf. Ook met veel water houdt deze verf iets dekkends en Philip gebruikt dit om donkere lijnen van de tekening en delen van de achtergrond weer lichter te kunnen maken. Ik bewonder Philips dynamische lijnvoering en zijn kleurgebruik. Hoewel hij veel kleur gebruikt, is de achtergrondkleur waar hij overheen schildert altijd nog aanwezig. Dat maakt zijn werk levendig en licht, en toch ook een beetje gewichtig. Op het omslag van *Ridder Florian* zie je bijvoorbeeld de

paarse ondergrondkleur overal doorheen. Rondom alle lijnen van Florian en zijn paard, maar ook rondom de draak. Dat brengt alles prachtig samen.'

Zonder zich daar bewust van te zijn, was *Ridder Florian* (met tekst van Marjet Huiberts, 2006) het boek waardoor Van Zeil Hopman leerde kennen: 'Als je kinderboeken (voor)leest, is het niet belangrijk hoe de schrijver en tekenaar heten. Ik ontmoette als kind niet Roald Dahl maar Sjakie; niet Guus Kuijer maar Madelief. *Ridder Florian* hebben we indertijd fanatiek voorgelezen aan onze zoon en dochter. We vielen als een blok voor Florians onbeholpenheid. Hij is vooral ongelooflijk lief en dapper in zijn kleinheid. Ik zie 'm nog onder dat paard van ridder Jan van Ballegooijen ineengedoken zitten. Pas later merkte ik dat dezelfde tekenaar ook de wereld van *Wiplala*, *Abeltje* en *Boer Boris* had gecreëerd. *Ridder Florian* vind ik naast *Wiplala* ook een echt karakteristieke Hopman.'

Veel gevoel

Deze titels vormen een scharnierpunt in Hopmans oeuvre. 'In zijn vroege werk,' licht Van Zeil toe, 'kun je nog zien dat Hopman keek naar Thé Tjong-Khing en Quentin Blake, al zit er al veel eigens in zijn werk, en in elke illustratie zit veel gevoel.' Tjibbe Veldkamp, met wie ► 5

MAX VELTHUIJS- PRIJS

Portret
Philip Hopman

Philip is een briljant verteller

Hopman zijn eerste successen beleefde, bevestigt dit. Nadat hij een verhalenwedstrijd van uitgeverij Ploegsma gewonnen had waarbij Hopman de hoofdprijs was die zijn verhaal over een klunzige ober zou illustreren, bloeide er een vruchtbare samenwerking: 'We waren destijds allebei liefhebbers van Quentin Blake, en Philips cartooneske stijl en mijn humoristische toon sloten goed bij elkaar aan. Philip is een briljant verteller. Als je naar zijn beelden kijkt, lijken de verhalen zich helder en logisch te ontrollen – je kan je moeilijk voorstellen dat het er anders uit zou zien. Maar de beelden zijn het resultaat van een eindeloze reeks keuzes betreffende personages, locaties, scènes, perspectief, kleurgebruik enzovoorts. Philip is een meester in het maken van die keuzes. Ik denk dat je van zowel de tekst als de illustraties van onze eerste prentenboeken kan zeggen dat ze licht van toon waren: licht absurd en warm.'

Na *Een ober van niks* (1992) volgde *Temmer Tom* (1994) en *22 Wezen* (1999): het wervelende verhaal over tweeëntwintig weeskinderen is Veldkamps favoriet van de boeken die hij met Hopman maakte: 'Mijn tekst is prima, maar Philip heeft het helemaal naar zich toegetrokken. Let op het prachtige, gevarieerde paginaontwerp – ook de vormgeving van het boek is van Philips hand, iets waar hij bij het illustreren duidelijk op geanticipeerd heeft.'

Boer Boris-illustrator

Ondertussen kent iedereen Hopman, die opgroeide als zoon van een bollenboer in Egmond aan den Hoef, vooral als de illustrator van de populaire kleuterboer Boris die tien jaar geleden het daglicht zag. Ondanks dat Ted van Lieshout degene is die meestal de verhalen verzint, heeft Hopman bij deze serie een wezenlijke inbreng. Van Lieshout: 'Niet in het minst doordat Philip heeft bepaald dat de kinderen gebaseerd zijn op die van hemzelf. Hij heeft ook bepaald hoe de boerderij eruitziet. Hij is verantwoordelijk voor de "look" van de serie, maar blijft wel trouw aan de tekst. Zijn inbreng is veel groter dan bij andere boeken, omdat we deze serie als gelijkwaardige partners maken en de lijntjes bij ons heel erg kort zijn. Dat werkt ontzettend fijn. Philip stuurt me fotootjes van wat hij tekent, zodat ik kan meekijken. Als de prenten klaar zijn, worden ze gescand en krijg ik ze toege-

stuurd, want ik ben ook de vormgever. Philip werkt analoog, dus soms moet er een kleinigheidje veranderd worden. Dat doe ik met Photoshop. Vervolgens kijkt Philip of hij ermee kan instemmen, voordat het naar de drukker gaat.'

De *Boer Boris*-illustraties typeren inmiddels Hopmans werk. 'Maar,' vindt Van Lieshout, 'daarin heeft hij wel een ontwikkeling doorgemaakt, niet zelden ingegeven door zijn belangstelling voor beeldende kunst. Na een zeker bezoek aan een tentoonstelling in het Stedelijk Museum is hij bijvoorbeeld meer zwart gaan toevoegen... ik moet zeggen: dúrven toevoegen aan zijn werk. En toen hij vastzat met de tekeningen voor *Boer Boris en het bootje*, inspireerde een bezoek aan het Scheepvaartmuseum hem om woeste zeegezichten te tekenen. Verder zijn in de loop der tijd zijn kleuren iets gedekter geworden. In *Boer Boris en het bootje* gebruikt hij aardedetinten, dat zou hij tien jaar geleden niet gauw gedaan hebben. Wat onveranderd is, is de vlotte manier waarop hij tekent. Er zit altijd vaart in, en dat is behoorlijk karakteristiek. Bij snelheid verlies je snel details, maar bij Philip is dit absoluut niet het geval. Zijn eigenheid zit hem voor een belangrijk deel in zijn vermogen om detaillering aan te brengen in schetsmatigheid. Hij is een vakman: hij kan wat weinig andere illustratoren kunnen: alles tekenen.' ●

De favorieten

Ted van Lieshout: 'In **Boer Boris en de luchtballon** staat een verrukkelijke tekening waarin de luchtballon boven Middelburg zweeft en in **Boer Boris en het bootje** staan fijne zeegezichten. Met elke nieuwe **Boer Boris** (Gottmer, 4+) is Philip wéér een stukje beter.'

Martijn van der Linden: 'Naast **Wiplala**, **Ridder Florian** (Gottmer, 3+)! Vanwege de grote platen met prachtige, sterke composities, niet te veel detail en veel kleur. Een van mijn lievelingsplaten is de eerste prent van **Jonkvrouw**. Philip schildert hier het donkerzwarte kasteel uit de tekst op de meest kleurrijke manier denkbaar, door prachtig gebruik van lichtval.'

Tijbbe Veldkamp: '**Toen kwam Sam** (Querido, 8+) van Edward van de Vendel vind ik fraai: trefzekere zwart-witte pentekeningen in een ontroerend hondenavontuur. Mijn favoriet in kleur is **Alle sprookjes van Grimm** (antiquarisch) – ongekend sfeervol.'

Wieteke van Zeil: 'Ik noem **Hubert de Givenchy** (Leopold, 6+): een heel ander boek. Philip schept hierin niet een hele omgeving waarin je kunt verdwijnen, maar juist veel losse figuren en plaatjes. Alsof hij het verhaal in korte filmstills aan je toont. Ook hier put hij uit de werkelijkheid – de relatie tussen actrice Audrey Hepburn en ontwerper De Givenchy – maar hij geeft er een vriendelijkere, vrolijkere draai aan.'

DE STER VAN BETHLEHEM IS VOOR IEDEREEN

LEZEN & VERDER LEZEN

Voor de donkere dagen van het jaar

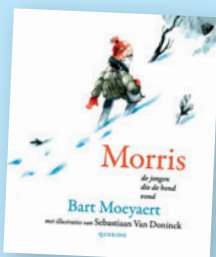
Ze hadden hun schapjes geteld
Benny Lindelauf & Marieke Nelissen (ill.)
Querido, € 17,99

5+

Morris

Bart Moeyaert & Sebastiaan van Doninck (ill.)
Querido, € 17,99

7+

Door 'verdrietige dingen' woont Morris bij zijn oma en haar wegloophond Houdini. Stilzwijgend laat ze hem zijn tranen huilen: 'de kin omhoog', raadt ze hem, ook als hij in een sneeuwstorm wederom de berg op moet op zoek naar Houdini. Zal hij hem vinden? En wie is die jongen die plots opdooft? Kleurrijke illustraties verrijken het warme winterverhaal.

Winterverhalen

Dawn Casey & Zanna Goldhawk (ill.)
vertaling Jeannette Kramp
Christofoor, € 24,50

8+

De Britse Dawn Casey bundelde achttien bekende en minder bekende winterse volksverhalen van over de hele wereld. Van Noorwegen tot Japan, van Polen tot Mexico: alle verhalen wortelen in hun eigen nationale decembertadities en vragen om voorleeskunst. De folkloristische kleurenprenten met symmetrische elementen roepen een magische sfeer op.

Een warmhartig wintersprookje, een origineel kerstverhaal, een verbeeldingsvol prentenboek: Ze hadden hun schapjes geteld biedt voor ieder wat wils.

Tekst Mirjam Noorduijn

'De herdertjes lagen bij nachte/ Zij lagen bij nacht in het veld/ Zij hielden vol trouwe de wachte/ Zij hadden hun schapjes geteld...' Zo begint een van de bekendste Nederlandstalige kerstliedjes dat al sinds de zeventiende eeuw gezongen wordt en het romantische verhaal vertelt van hoe een door engelenzang bevangen groep herders naar Bethlehem vertrekt ter ere van de nieuw geboren koning. Maar ook al refereert de titel van het boek van Benny Lindelauf en Marieke Nelissen direct aan deze legende, de plot lijkt in niets op het origineel. Ja, de openingszinnen klinken nog bekend: 'Het was een ijskoude nacht in de heuvels rond Bethlehem. Alle herders lagen dicht bij het vuur.' Meteen daarna neemt het verhaal echter een andere wending als blijkt dat een van de herders een meisje is, Gili. Vanuit haar perspectief beleef je die ene magische decembernacht.

Motor van het verhaal is het medaillon dat Gili is kwijtgeraakt en toebehoorde aan haar overleden moeder. Zich realiserend dat ze het kleinood vermoedelijk is verloren tijdens het naar binnen drijven van de schapen, gaat ze er 's nachts in de schaapskooi naar op zoek en ontsnapt er een schaap. Gili, die wil bewijzen dat ze net als haar broers een goede herder is, moet en zal het beest terugvinden.

In mooie voorleeszinnen en betoverende nachtprenten vertellen Lindelauf en Nelissen over Gili's lotgevallen: hoe ze verdwaalt en in een ravijn valt waar behalve het schaap ook een wolf zich schuilhoudt. Ondertussen verwijzen ze speels naar de kerstnacht. Zo ontmoet Gili een man en vrouw op weg naar Bethlehem en passeert ze een kleine stal met een os. Of het meisje zichzelf en het schaap weet te redden? Gili weet: 'Er zijn verhalen genoeg over meisjes en wolven en meestal lopen ze niet goed af.' Gelukkig biedt het licht van een ster 'feller dan alle andere' haar echter een uitweg, en komt alles goed en samen, in die stal in een van Bethlehems velden.

De kleine koning

Jan de Leeuw & Mattias De Leeuw (ill.)
De Eenhoorn, € 15,95

5+

Een magische ster aan de hemel leidt de kleine koning Sevi uit het land van de Kleine Wonderen naar een nieuw geboren koning die machtiger is dan alle anderen. Onderweg geeft hij al zijn koningsgeschenken weg aan de behoeftigen en armen die hij tegenkomt. Een vlot verteld, modern kerstspookje over geven en krijgen, met betoverende sfeerillustraties.

Ergens in de sneeuw

Linde Faas
Lemniscaat, € 14,99

5+

Een eland neemt een meisje mee naar het winterbos. Daar vindt ze een kleine dennenboom. Bij gebrek aan een kerstboom thuis besluit ze de boom te versieren met schatten uit het bos. Het wordt de mooiste boom ooit. Wat alleen nog ontbreekt is haar vader die nooit ergens tijd voor heeft. Met prenten in ijle kleuren die het noorderlicht suggereren.

Utopisch verlang

Schrijver Kees 't Hart
wijd zijn pamflet
Pleidooi voor pulp
aan een genre dat
hem na aan het hart
ligt: de liefdesroman.
'Schrijf ze voor op
leeslijsten!'

“

Alsof een roman van Flaubert realistisch is

Wanneer las u voor het eerst een liefdesroman?

‘Toen ik dertien, veertien jaar was en langdurig ziek – geelzucht –, kocht mijn moeder er een paar voor me. Zij was een veellezers, van “echte literatuur” tussen haakjes, en liefdesromans. Ik vond ze leuk, ben er altijd in geïnteresseerd gebleven. De emoties die in de boeken worden beschreven kan ik nog altijd meevoelen. Er wordt steeds strijd gevoerd door het hoofdpersonage – meestal vrouw – met zichzelf en met de held: ze wil zich aan hem overgeven maar tegelijkertijd haar autonomie in stand houden. Ook in de “hogere” literatuur is die paradoxale verhouding vaak de kern. Als lezer spreekt mij dat aan.’

‘Echte literatuur – tussen haakjes,’ zei u. Wat bedoelt u daarmee?

‘Liefdesromans zijn wel degelijk echte literatuur, maar van een andere soort dan wat daar doorgaans onder wordt verstaan. Ze gaan over verliefdheid, trekken lezers een emotionele achtbaan in. En lopen goed af – in die zin zijn het komedies. Ze werken volgens een gecodeerd, eigen systeem, waar de “hogere” literatuur niet mee werkt. Lezers van liefdesromans zijn niet geïnteresseerd in esthetische literatuuropvattingen of de canon; wel of hun emotionaliteit geprikkeld wordt.’

U heeft voor uw pleidooi het genre onderzocht?

‘Jazeker, serieus en uitvoerig. Het afgelopen halfjaar heb ik er nog een stuk of zestig gelezen, in allerlei soorten en subafdelingen: cowboyboeken, paranormale liefdesboeken, christelijke, enzovoort. Ook homoseksuele boeken – in Nederland is dat nog geen echt genre zoals in Amerika, waar de liefdesroman überhaupt een veel groter fenomeen is. In de zwarte gemeenschap bestaat er ook een hele cultuur rondom de liefdesroman; *Black Love Matters* van Jessica Pryde staat vol essays van zwarte schrijvers die het genre verdedigen. Op het online lezersplatform Goodreads worden liefdesromans te uit en te na besproken en zijn ze onderwerp van debat – hartstikke interessant. Ik las ook boeken en studies over liefdesromans.

Niet uit academische kring, overigens; blijkbaar vindt men deze literatuur die op emotie is gericht, in die wereld niet de moeite waard. Ik verwijt hen dat in mijn pleidooi.’

Wat is er volgens criticasters mis mee?

‘Liefdesromans wordt vaak verweten dat ze niet realistisch zijn, niet over echte liefdes gaan. Volkómen onterecht en denigrerend – alsof een roman van Flaubert realistisch is. In *Madame Bovary* dóét hij alsof het realistisch is, maar het zijn illusies van realisme die hij ons voorschotelt. Realisme bestaat niet in literatuur – nooit, in geen enkel werk; altijd zijn het illusies. Dat geldt voor deze boeken ook: illusies over verliefdheid.’

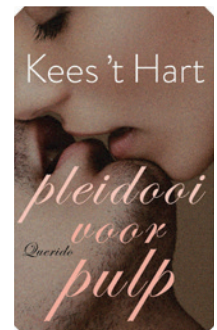
Wat is daarvan de waarde?

‘Dat lezers worden gespiegeld in hun eigen emotionele leven. Ze kunnen er ideale verhoudingen in teruglezen en dat kan nooit kwaad. Je mag best een utopisch verlangen hebben naar ideale verhoudingen en hoge eisen stellen aan relaties. Die boeken gaan ook nooit over een enige liefde, de prins op het witte paard, al wordt dat vaak wel beweerd. Liefdesboeken berusten op een *remarriage*-systeem. Altijd heeft een vrouw een eerdere relatie achter de rug, de nieuwe relatie is dus steeds een *‘remarriage’*: een herhaling van een eerdere, minder geslaagde relatie. Zoals de Deense filosoof Kierkegaard al schreef: er bestaat geen eerste liefde, iedere liefde komt neer op een herhaling. Dat soort dingen verwerk ik ook in mijn pleidooi – zo plaats ik de liefdesroman in een context.’

U heeft zich er nooit voor geschaamd dat u liefdesroman leest?

‘Mij interesseert het geen fluit als mensen zeggen, “Jezus Kees, lees je dát?”

Die gêne bij lezers – lezeressen vooral – moet worden doorbroken. Ook in het onderwijs. Deze boeken worden heel graag gelezen door leerlingen, daar moet je niet raar over praten in de klas. Ik vind ook dat ze op leeslijsten mogen. Mijn pleidooi eindig ik met stellingen, zoals ook gebruikelijk in proefschriften, en dat is er een van.’ ●

Bouquetreeksboekjes, damesromannetjes, pulpboekjes, of hoe je ze wilt noemen, met titels als *Gekust door de dokter*, *Haar liefste wens* en *Nog altijd de zijne* – Kees 't Hart leest ze en is solidair met de schrijvers. Hij zou het betreuren als de belangstelling voor deze boeken afnam. Zonder deze 'lectuur' en de leescultuur die erbij hoort zal, vreest hij, ook de literatuur verdwijnen. Want deze boeken hanteren dezelfde uitgangspunten: ze dromen over de wereld, proberen illusies in stand te houden, voelen zich verbonden met de wereld. Ze zijn de basis van alle schrijfkunst.

Pleidooi voor pulp
Kees 't Hart
Querido, € 12,50

Babyboekje van het Jaar

Hey Baby, kijk! van Laura van Bouchout & Eva Mouton (ill.) (Davidsfonds/Infodok) is Babyboekje van het Jaar 2022. Tijdens de stemmaand oktober koos het publiek voor dit knuffelboekje in zwart-wit over dieren die getroost worden, knuffels krijgen of op hun moeders buik wiegen. Het boekje is gemaakt door het team achter de *Hey Baby*-speelkalenders en is zowel aantrekkelijk voor jonge kinderen tot vijf maanden die nog geen kleuren kunnen zien, als hun oudere broers of zussen. Naast *Hey baby, kijk!* waren nog vier boeken genomineerd: het zoek-en-vindboekje **Tijger, waar ben je?** van Ingela Arrhenius, een ontdekboek met zachte flapjes (Gottmer); het speelboek **Baby ziet vormen!** van Hervé Tullet, dat als een harmonica kan worden uitgetrokken en waarin baby's zichzelf kunnen ontdekken in de spiegels (Oogappel/Standard Uitgeverij); **Waar ben je, olifant?** van Rachael Hare & Ellen Hosmar (vertaling), een 'plasticvrij voelboekje' met tekeningen in zachte kleuren (Veltman Uitgevers); en het knisperboekje **BORA Jungle** van Deborah van de Leijgraaf (Ploegsma). De nominaties waren gekozen door een jury onder leiding van Marlijn Weerdenburg. Jurylid en leesconsulent Angelo Harbeek maakte het winnende boekje bekend tijdens de Inspiratiedag BoekStart en de Bibliotheek op school op 9 november.

babyboekjevanhetjaar.nl

LIEDJES en VERSJES

Bijt-ie in je billi! is een vrolijke verzameling van de 25 meest gezongen crècheliedjes. Samensteller Petra van der Knaap vroeg vijftig crèches en kinderdagverblijven om hun favoriete liedjes en stelde daaruit een lijst samen. Geertje Aalders maakte er handgeknippte illustraties bij en Ageeth de Haan zong de liedjes in. De playlist is te vinden op verschillende streamingdiensten zoals Storytel en Spotify (Gottmer, 1+).

Erik van Os is gek op bananen. Al eerder maakte hij een boek vol vieze liedjes en stoute versjes met zijn favoriete fruit in de titel, *Haren vol banaan* (Rubinstein, 3+). Nu schreef hij 21 kromme versjes voor **Dat boek met die bananen**. 'Bananen kunnen zo moeilijk doen / Ik krijg ze vaak niet open,' schrijft Van Os en hij rijmt daar een vrolijke oplossing voor: 'bananen met een rits, met klittenband of knopen'. Met eigenzinnige illustraties van Jan Jutte (Gottmer, 4+).

Bijzondere huizen

In zijn nieuwe prentenboek **Het spookt in dit huis** combineert Oliver Jeffers oude foto's en tekeningen tot een spannend en origineel ontdekboek. De hoofdpersoon is ervan overtuigd dat spoken bestaan, maar ze weet niet hoe ze eruitzien. Door de transparante pagina's over de kamers van de achttiende-eeuwse villa te leggen, kun je ze ontdekken (De Fontein, 4+).

In **Het huis van Hopper** kunnen kinderen een kijkje nemen in de huizen van verschillende kunstenaars. Yvonne Jagtenberg schilderde een fantasievolle verbeelding van de werkruimtes van twintig van haar favoriete kunstenaars, zoals Edward Hopper, Frida Kahlo en Vincent van Gogh. Paul Klee schildert met zijn zoon zijn eigen blokkenhuis, Alexander Calder speelt met vormen en kleuren die hij laat zweven in de lucht (Querido, 6+).

THEATER voor PEUTERS

In de voorstelling **Hé, wie zit er op de wc?** (Vanaf2 producties, 2+) brengt acteur en poppenspeler Alexander Brouwer twee prentenboeken tot leven met poppen van De Beeldmakerij. De voorstelling is gebaseerd op de prentenboeken *Hé, wie zit er op de wc?* en *Retteketet, we gaan nog niet naar bed* van Harmen van Straaten (Leopold, 2+) over een jongen die van alles met zijn knuffeldieren verzint om maar niet te hoeven slapen. Schaaap en Neushoorn spelen tikkertje, Nijlpaard glijdt van de trap-

leuning af en landt precies op tijd in bad voor het 'Spetterde-Spat-gevecht' van Haas terwijl Leeuw en Krokodil alvast beginnen met verstoppertje. 'Het is een ondeugend feestje, waarbij de knuffels het toneel onder donsveertjes bedelven en het publiek natspuiten, tot groot genoegen van de jonge toeschouwers,' schrijft de **Theaterkrant**. De voorstelling speelt tot najaar 2023 en is te zien in verschillende theaters.

vanaf2.nl

Queer boeken

In november werd queerkinderboeken.nl gelanceerd, een website over kinderboeken waarin gender of seksuele geaardheid een rol speelt. Leerkrachten, ouders en andere opvoeders kunnen hier boeken vinden die helpen om deze thema's bespreekbaar te maken. De website is een uitbreiding van het succesvolle queerboeken.nl, dat zich richt op jongeren vanaf twaalf jaar. Op queerkinderboeken.nl komen verschillende genres aan bod: prentenboeken, sprookjesbundels, AVI-boeken, non-fictie, dichtbundels en jeugdromans. Zo maakt Scott Steward in het prentenboek *Mijn schaduw is paars* duidelijk wat non-binair zijn inhoudt, en haalt Pim Lammer in het zelfleesboek *Ridder Roa* genderstereotypen op een grappige manier overhoop. Queerboeken is een samenwerking tussen COC Nederland, de Leescoalitie en IBBY-Nederland en wordt ondersteund door De Versterking.

queerkinderboeken.nl

WINNAARS van de LEESPLUIM

SEPTEMBER

De kleine houten robot en de boomstam prinses van Tom Gauld (vertaling Tjibbe Veldkamp) won de Sardes Leespluim van september. Hierin krijgen de koning en koningin twee kinderen: een kleine houten robot van de uitvinder en een boomstam prinses van de heks. Elke nacht verandert de prinses weer in een gewone boomstam. Ze kan alleen gewekt worden met een toverspreuk (Lannoo, 5+).

OKTOBER

In **Help! Een verrassing!** van Miriam Bos wacht vos August op eekhoorn Suusje, om iets leuks te gaan doen. Alleen houdt August niet zo van verrassingen. 'Tegen de achtergrond van tegengestelde karakters komen thema's als vriendschap, rekening houden met elkaar, het overwinnen van angsten, accepteren en niet oordelen op een humoristische manier langs,' schrijft de jury (Lemniscaat, 3+).

NOVEMBER

Boe, boe, daar is koe van Camilla Reid Clare Youngs (ill.) is een voelboek voor baby's en jonge kinderen, dat zich goed leent om dierengeluiden te oefenen en te spelen met de vilten flapjes. Achter de flapjes zitten dieren verstopt en op de laatste pagina een spiegeltje. 'De dieren zijn ook nog eens feestelijk geïllustreerd in prachtige kleuren met mooi vormen,' aldus het juryrapport (Gottmer, 1+).

Jaap Robben
bloemleest

LEZEN LANGS EEN OLIFANTEN- PAADJE

Tekst
Annemarie
Terhell
Illustraties
Sebastiaan
van Doninck
Portret
Stephan
Vanfleteren

Een encyclopedie van gevoelens, zo noemt **Jaap Robben** de vuistdikke bloemlezing van 333 kindergedichten die hij dit najaar publiceerde. *Heel de wereld wordt wakker* is een staalkaart van emoties: 'Ik hoop dat je er alles in terug kunt vinden, dat je je begrepen voelt in dit boek.'

Jaap Robben is op tournee. Zijn derde roman *Schemerleven* is dit najaar verschenen en dat betekent lezingen geven, signeren en lezers ontmoeten. 'Dat voelt weer heel anders na drie jaar schrijven en na die lange coronatijd,' zegt hij opgewekt. Vlak na zijn lovende ontvangen roman verscheen *Heel de wereld wordt wakker*, dit 'stoeptegeldikke boek', zoals hij het liefkozend noemt. Sindsdien ligt het bij alle optredens op tafel, vertelt hij in een eetcafé in Schiedam. 'Of ik nou een jeugdboek maak of een roman schrijf, het hoort allebei bij mij. Jeugdpoëzie ligt me zo na aan het hart: het is leuk om over te vertellen en mooie dingen te laten zien, om er enthousiast over te zijn.'

Waarom wilde je deze bloemlezing maken?

'Uitgeverij Gottmer had het idee voor een omvangrijk overzicht van kindergedichten en vroeg mij om dat samen te stellen. Dat vond ik een interessante opdracht. Sinds 1990 is er veel jeugdpoëzie verschenen die nog nooit is samengebracht. In oudere bloemlezingen heeft Annie M.G. Schmidt een enorm aandeel en ik was benieuwd: wat is er daarna verschenen? Dat moet ook eens de ruimte krijgen.'

In 1990 verscheen *Als je goed om je heen kijkt zie je dat alles gekleurd is*, een bloemlezing die heel lang als standaardwerk gold. Was dat de reden om dit jaartal te kiezen?

'Dat het zo aansluit, is meer toeval. We hebben gekeken naar wat een mooie tijdspanne zou zijn. Twee decennia was te kort, die ruim dertig jaar was beter. Zo'n jaartal als 1990 is een arbitraire grens, maar interessant genoeg bleek er maar weinig overlap te zijn met de periode daarvoor. André Sollie en Leendert Witvliet kom je al tegen in oudere bloemlezingen, Ted van Lieshout had een eerste bundel – maar veel dichters die ik in dit boek heb opgenomen, kwamen pas daarna. Tijdens het lezen van al die gedichten voelde ik ook heel sterk dat er een andere toon in zat. In bloemlezingen van voor 1990 zag je naast jeugddichters als Annie M.G. Schmidt veel poëzie van dichters voor volwassenen die reflecteren op hun jeugd. Dan schrijven ze bijvoorbeeld over de nostalgie van lantaarnopstekers en micakachtjes. Nu zie je dat veel minder, jeugdpoëzie is meer in het moment. Minder reflecterend, maar wel vanuit een kinderperspectief geschreven.'

Hoe ben je tot deze selectie van 333 gedichten gekomen?

'Mijn zoektocht begon bij het poëziecentrum in Nijmegen. Je moet je dat voorstellen als een grote poëziebibliotheek, waar van alles wordt verzameld – van objecten tot bundels. Ik had het geluk dat het bij mij in de buurt is, tijdens coronatijd kon ik boodschappentassen vol dichtbundels mee naar huis nemen om uit te spitten. Wat ik daar niet kon vinden schreef ik op en met dat lijstje ging ik naar de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. Zo verzamelde ik duizenden gedichten. Voor mij was het uitgangspunt steeds het gedicht zelf: staat daar iets in wat ik nergens anders

heb gelezen? Er waren wel restricties; uit elke bundel mochten maximaal drie gedichten worden opgenomen. Bette Westera en Bart Moeyaert hebben met mij meegelezen, zij wezen mij bijvoorbeeld op dichters die ik niet over het hoofd mocht zien.'

Ted van Lieshout en Bette Westera zijn het meest vertegenwoordigd, dat is vast geen toeval?

'Zij zijn ook bijzonder actief geweest in de afgelopen decennia. Ted van Lieshout heeft extreem veel gepubliceerd. Maar zeker: voor mij behoren zij tot de belangrijkste hedendaagse jeugddichters, samen met Joke van Leeuwen, Edward van de Vendel en Kees Spiering. Toch hebben zij allemaal een totaal andere stem, je herkent hun gedichten meteen. Juist die eigenheid maakt iemands dichterschap belangrijk. Behalve de bekende namen heb ik het ook in de breedte gezocht. Zo heb ik ruim geput uit de vijf *Poëziespektakels*, die Querido tussen 2008 en 2012 uitgaf. In totaal zijn in deze bundel 99 dichters vertegenwoordigd.'

Hoe heb je deze bloemlezing ingedeeld?

'Het boek is zo opgebouwd dat je als lezer kunt meegroeien; niet alleen in leesniveau, maar ook in leeservaring. Ik zie dat voor me als een olifantenpaadje. Je begint als jonge lezer met een klein paadje. Hoe vaker je daaroverheen loopt, hoe breder het wordt. De verhaallijnen die je kunt bevatten, worden steeds groter en complexer. Veel mensen hebben een soort angst voor poëzie, ik denk dat dat komt omdat ze te laat beginnen. Als je op je dertigste begint en alles ligt buiten je paadje, dan denk je: dat is moeilijk, ik snap het niet. Maar als je jong begint, groei je vanzelf mee.'

Welke onderwerpen en thema's kwam je tegen?

'Echt alles wat er maar te beschrijven valt in poëzie. Het gaat in jeugdpoëzie veel over de dood, over de nacht, over scheiden en over school. Maar ook over liefde en gemis. Sommige thematiek vat je pas als je ouder bent. Een kind van zes heeft nog niet zoveel melancholie. Op die leeftijd kun je een knuffel missen, iemand die overleden is, maar nog niets wat buiten je eigen leven ligt. Dat de dood heel definitief is, daar kom je pas later achter. Zo hebben we de gedichten ook verdeeld over de bundel: vanuit een groeiend besef van bepaalde gevoelens. Aan Maud Vanhauwaert kom je bijvoorbeeld pas toe als je abstract kunt denken.'

Is kinderpoëzie anders dan die voor volwassenen?

'In essentie niet. Het is echt geen trucje om voor kinderen te schrijven. Ik denk dat veel dichters niet anders kunnen dichten dan ze dichten – of ze dat nu voor volwassenen of voor kinderen doen. Wat je in dit boek tegenkomt is oprechte poëzie. In essentie verschillen emoties van kinderen en volwassenen niet zoveel. Wat wel anders is, is dat je als kind een emotie nog niet altijd kunt benoemen. Van wat zich afspeelt krijg je vaak maar flarden mee, je wordt als kind nog buiten een heleboel dingen gehouden. De beste

De beste jeugdpoëzie verklaart niet, maar laat je iets ervaren

jeugdpoëzie benoemt die gevoelens. Verklaart ze niet, maar laat je iets ervaren. Poëzie is zo helend, omdat je iets herkent.'

Wat kan poëzie voor kinderen betekenen?

'Het kan troosten, je kunt er iets in herkennen, maar ook kun je de speelsheid van een taal leren. Ik denk dat je als kind vooral te maken krijgt met praktische taal: in je rekenboek, je taalboek, je aardrijkskundeboek. Taal wordt vaak aangeleerd als eenduidige betekenisdrager, maar in poëzie voel je dat er vaak meer tussen de woorden staat. Dat taal niet vaststaat, dat je die kunt vormen, dat je woorden kunt verzinnen, dat er soms meer staat dan er staat. De herkenning, de emoties, de humor die dat oplevert, die zijn waardevol. Goeie poëzie irriteert af en toe ook, het hoeft niet alleen lieflijk en zacht te zijn.' ●

Heel de wereld wordt wakker. Het beste van de Nederlandse kinderpoëzie in 333 gedichten. Jaap Robben (samenstelling) & Sebastiaan Van Doninck (ill.) Gottmer, € 34,99 (6+)

De Kinderboek winkel prijs

De eekhoorn legt een ei van Janneke Schotveld met tekeningen van Noëlle Smit (Van Goor, 8+) heeft de Kinderboekwinkelprijs 2022 gewonnen. Met deze prijs bekronen de Kinderboekwinkels een boek dat nog geen andere prijs heeft mogen ontvangen, maar dat met enthousiasme in de winkel wordt verkocht. Voor **De eekhoorn legt een ei** schreef Schotveld vijftien fabels met een eigenzinnige moraal. De haas heeft heel veel vrienden op Fabelbabbel, maar heeft daar niets aan als ze koorts krijgt. Gregorius de krekkel kan prachtig Bach en Beyoncé spelen, maar vergeet om een wintervoorraad aan te leggen. 'De luchtige toon, de treffende woordkeus die o zo vanzelfsprekend overkomt; het kan niet anders dan dat daar geploeter, geschaaf en vooral veel vakmanschap achter zit,' schrijft de jury. Ook de illustraties worden lovend besproken: 'De compositie van de illustraties is wonderschoon, met warme kleuren en grappige details.'

BEKROOND

Smaakspoken van Daan Faber en José Luis García Lechner (Volt, 7+) is bekroond met de Jenny Smelik-IBBY Prijs. Deze prijs, die wordt toegekend door IBBY Nederland, heeft als doel kinderboeken onder de aandacht te brengen waarin culturele diversiteit een vanzelfsprekende rol speelt. **Smaakspoken** werd eerder al bekroond met een Bronzen Penseel en gaat over Puck die haar vader wil helpen koken in zijn restaurant. Hij vindt dat ze dan eerst goed moet leren proeven. In een droomwereld krijgt Puck bezoek van een verpersoonlijking van de zeven smaken zout, pittig, zuur, vet, umami, bitter en zoet. Over het uitverkoren boek schreef de jury: 'Culturele diversiteit is in dit boek niet de invalshoek, maar als je het verhaal gelezen hebt, ben je vele levens, gedaanten, inzichten, geuren en smaken rijker.'

ibby-nederland.nl

Foto: Alexander Schippers

Stadsnatuur is overal

Biooloog Auke-Florian laat in Perronpapegaaien en krekkelcriminelen zien hoeveel natuur de stad rijk is. 'Wij mensen denken vaak dat de stad van ons is, maar er wonen veel meer dieren dan je denkt,' vertelt hij enthousiast.

'Stadsnatuur is overal, toch kijken we er vaak langs. Als je beter gaat kijken ontdek je van alles: meerkoeten in de gracht, slechtvalken in de lucht, meeuwen rond de vuilnisbak. Het samenleven van mensen en dieren leidt tot nieuwe situaties. Zo is het plasticafval een groot experiment, wereldwijd. Ik onderzoek bij Naturalis de nesten van meerkoeten. Daarin kom je de gekste dingen tegen: condooms, brillenpootjes, pollepels, schilderkwasten. Dan sta je ineens met een ruitwisser in je handen en denk je: dit had ik nooit kunnen bedenken. Ik hoop met mijn boek lezers enthousiast te maken voor stadsnatuur, zodat ze meer gaan ontdekken. Over elk dier valt wel iets moois te vertellen. Neem de duif. Vaak denken we dat duiven dom zijn, maar ze zijn juist heel intelligent. Je kunt ze zelfs trainen om het verschil tussen een schilderij van Picasso en een schilderij van Monet te zien. Dat is toch magisch? Als je dat weet kijk je nooit meer hetzelfde naar een duif.'

Perronpapegaaien en krekkelcriminelen. Op safari in de stad.

Auke-Florian
Hiemstra &
Annette
Fienieg (ill.).
Ploegsma,
€ 20,99 (9+)

Plastic is echt o-ver-al, schrijft plastic-expert Daniël Poolen in **Tot over mijn oren in het plastic**. Je vindt het in verpakkingen, in speelgoed, in kleding, in luiers, verf en make-up, en zelfs in je eigen lijf. Hoe plastic de wereld heeft kunnen veroveren, hoe het gemaakt wordt, hoe je het kunt recyclen en wat daarbij kan misgaan, lees je in zijn zeer informatieve boek met tekeningen van Merel Corduwener (Gottmer, 9+).

LEZEN OVER PLASTIC

Met **Dit was de plastictijd** maakten Geert-Jan Roebbers, illustrator Margot Westermann en fotograaf Michiel Spijkers een informatief boek vanuit de toekomst. Het boek behandelt het 'plasticen', de periode van 1950 tot 2030 waarin plastic nog vrijelijk gebruikt mocht worden. Door opgravingen, een tijdlijn, aantrekkelijk gepresenteerde foto's, weetjes en tekeningen, kom je te weten waarom dit wonderlijke materiaal voor zoveel problemen zorgde (Plastic Soup Foundation | Fontaine uitgevers, 10+).

Foto: Jürgen Caris

“
De geschiedenis is een
SCHATKAMER

Annet Huizing kreeg voor *Het Pungelhuis* zowel de Thea Beckmanprijs 2022 als de Jonge Beckman – de prijs die wordt toegekend door een kinderjury. Haar boek gaat over de naoorlogse botersmokkel in de Nederlands-Belgische grensstreek.

Het Pungelhuis is je eerste historische roman. Hoe is dat bevallen?

‘Heel goed. Het was overigens eerst helemaal niet mijn plan een historisch verhaal te schrijven. Ik wilde een boek maken over drie generaties met een familiegeheim. Van het begin af aan had ik Ole, de hoofdpersoon, al heel sterk in beeld. Hij moest een foute opa hebben, zo had ik bedacht. De vraag was alleen: wat heeft die opa gedaan? Bij *Andere Tijden* zag ik een uitzending over de botersmokkel in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw, en ik wist meteen: dit is het!’

Je hebt veel research gedaan. Welke bronnen waren waardevol?

‘Het smokkelmuseum in Budel, daar was een conservator die er veel over kon vertellen. Ook vond ik een boek: *Smokkelen in Brabant*. Je denkt vaak: de botersmokkel, dat is een romantische misdaad. Maar tussen de regels door las ik dat er ook minder leuke kanten aan waren: er gebeurden ongelukken, er vielen doden en het bracht ellende in families en tussen dorpsgenoten. Hier zit een goed probleem, dacht ik. Het

duurde wel even voor ik het plot helemaal rond had. Uiteindelijk vond ik alles wat ik zocht in de research, ook de sprekende details, zoals de kraaienpotenfabriek en de muur van strobalen.’

Wat is volgens jou de waarde van historische jeugdboeken?

‘Ze laten je zien hoe de wereld werkt. Bovendien houden kinderen erg van waargebeurde verhalen, merk ik steeds. Zo kreeg ik een reactie van een klas uit de Bijlmer die het boek gelezen had. De kinderen schreven dat ze het leuk vonden dat het verhaal gebaseerd was op iets wat echt heeft plaatsgevonden. De geschiedenis is een schatkamer vol prachtige verhalen. Als schrijver moet je die verborgen verhalen voorzichtig opgraven, ontdekken wat wel en niet bruikbaar is. Dat is een interessant proces. Deze recente geschiedenis kon ik mij nog voorstellen, maar of ik veel verder terug in de tijd zou kunnen gaan – dat weet ik niet.’

Het Pungelhuis.

Annet Huizing.
Lemniscaat.
€ 15,99 (10+)

#BOOKTOK

Online lezen
(her)ontdekken

Aan het lezen door TIKTOK

Boekhandelaren worden regelmatig verrast door jongeren die op TikTok een boek hebben gezien en dat ineens hartstochtelijk graag willen lezen. Voor sommigen blijft het bij dat ene populaire boek, maar er zijn genoeg tieners voor wie TikTok een opstapje is om het lezen te (her)ontdekken. Drie jongeren vertellen over hun nieuwe leesverslaving. 'Ik lees nu meer en zit niet alleen maar op mijn telefoon.'

#BookTok is de hashtag van de community waarin gebruikers elkaar leestips geven. Gebruikers krijgen nieuwe aanbevelingen op de 'Voor jou'-pagina, die wordt samengesteld op basis van de video's die je eerder hebt bekeken.

Tekst en foto's
Annemarie Terhell

Mansi (17)

TikTok is een populaire sociale media-app waarmee korte muziekvideo's gemaakt en gedeeld kunnen worden.

'Als kind ben ik nooit een echte lezer geweest, ik denk omdat ik dyslexie heb. Op de basisschool las ik boeken met zoveel mogelijk tekeningen erin, zoals *Geronimo Stilton* en *Dagboek van een muts*. Lezen deed ik alleen op school, nooit in mijn vrije tijd. Toen ik ouder werd ontdekte ik manga. Ik keek veel Japanse anime en ontdekte dat manga nog leuker is, omdat dat veel meer verhaal heeft dan de tekenfilms. In de onderbouw van de middelbare school las ik alleen de boeken die verplicht waren, tot we bij Engels een keer een titel behandelden die ik echt leuk vond: *The Song of Achilles* van Madeleine Miller. Thuis ging ik er TikToks over kijken. Er kwamen steeds meer boekenfilmpjes op mijn *For you*-pagina, want zo werkt het algoritme: als je ergens naar kijkt, krijg je er steeds meer filmpjes over te zien.

Zo ontdekte ik schrijfster Alice Oseman. Eerst las ik *Heartstopper*, haar graphic novel – dat voelde bekend. Toen ik ontdekte dat ze ook boeken had geschreven over karakters uit de strip,

wilde ik die ook lezen. *Solitaire*, *Radio Silence* en *Loveless* zijn geweldige boeken. Oseman schrijft heel gedetailleerd over haar hoofdpersonen en wat zij denken. Daardoor heb ik ook het gevoel dat ik anderen beter begrijp. Zelf ben ik best introvert, maar als je leest over een hoofdpersoon die juist extravert is, dan helpt dat om je daarin te verplaatsen. Oseman schrijft veel over lhbtqi+, dat maakt haar boeken echt van deze tijd. Mijn generatie Z is heel erg bezig met diversiteit en inclusiviteit. Hoe meer je erover weet, hoe normaler het wordt. Dan beseft je dat niet iedereen in een bestaand hokje past en dat je daar ook trots op kunt zijn.

Door TikTok is lezen echt een nieuwe hobby geworden. Ik lees nu meer en zit niet alleen maar op mijn telefoon. Ik loop nu vaak binnen bij Paagman, de boekhandel in Delft, om te kijken of ze nieuwe boeken hebben. Ik vind het leuk om boeken van mijn eigen geld te kopen. Als ik een boek te moeilijk vind, dan pak ik het luisterboek erbij. Lezen en luisteren tegelijk maakt het makkelijker als je dyslectisch bent. En, wat heel handig is: je leert veel nieuwe woorden, want ik lees bijna altijd Engels.'

Melissa (15)

With Us van Colleen Hoover. Ik kwam het overal tegen en besloot het te gaan lezen. Het is niet het beste boek dat ik ken, maar het bracht wel mijn interesse in boeken terug.

Daarna heb ik een tijdje romantische boeken gelezen die ik tegenkwam op TikTok, zoals *A French Kiss* en *The Spanish Love Deception*. In het echte leven mis ik die romantiek, op mijn leeftijd zijn mensen daar niet echt mee bezig. Dan is het wel spannend om daarover te lezen. Na *The Song of Achilles* ben ik mij gaan verdiepen in wat ik écht leuk vind. Zo kwam ik uit bij boeken die een dieper verhaal hebben en over serieuzere onderwerpen gaan. Afgelopen zomer heb ik *A Little Life* gelezen van Hanya Yanagihara. Dat was best heftig, maar heel erg mooi geschreven. Nu ben ik van plan om ook klassiekers te gaan lezen: *The Picture of Dorian Gray*

en *The Great Gatsby*, daar heb ik nu al zin in. Ik wil graag ontdekken waarom deze boeken zo belangrijk zijn.

Doordat ik nu meer lees, heb ik ook meer aandacht voor hoe verhalen worden verteld. Ik ben meer bezig met taal en ben ook beter naar songteksten gaan luisteren. Dat heeft mijn muzieksmaak veranderd. Ik luister nu veel naar Taylor Swift, print al haar songteksten uit en maak daar aantekeningen bij. Het is zo leuk om te zien wat je met woorden kunt doen! Het heeft mijn liefde voor poëzie echt aangewakkerd. Op school zijn we daar nog niet echt mee bezig. Bij Nederlands zijn we pas net begonnen met poëzie en doen we alleen moderne dichters. Dat is oké, maar ik vind het erg jammer dat je op school niet zelf mag kiezen wat je wilt lezen.'

'Op de basisschool las ik altijd meer dan mijn vriendinnen: *Dolfje weerwolfje*, *Dagboek van een muts*, *De waanzinnige boomhut*, maar ook oorlogsboeken zoals *Naar het noorden* en *Oorlogswinter*. Toen ik naar de middelbare school ging, veranderde dat. We gingen minder vaak naar de bibliotheek en net als mijn vriendinnen was ik steeds meer op mijn telefoon. TikTok verpestte ook een beetje mijn aandachtspanne, denk ik. Ik kon mij niet meer zo goed concentreren. Via TikTok kwam ik vorig jaar toch weer bij boeken terecht. Eerst zag ik filmpjes over een populair boek: *It Ends*

TikTok heeft meer dan een miljard gebruikers wereldwijd, maar krijgt ook veel kritiek, vooral vanwege de gebrekkige privacyregels en het verslavende effect.

Floortje (16)

'*They Both Die at the End* van Adam Silvera, daar is het voor mij mee begonnen. Dat was helemaal ontploft op TikTok. Je kwam het overal tegen en iedereen wilde er wat over kwijt. De titel is natuurlijk een grote spoiler, je weet hoe het afloopt. Toch hoop je tijdens

het lezen steeds: misschien gaat het toch anders. Daarna kwam ik de *Shadow and Bone*-trilogie tegen van Leigh Bardugo. Daar was ook een Netflix-serie van, het was heel populair. Het was mijn eerste *high fantasy*-boek. Je gaat helemaal met de hoofdpersoon mee en het is een heel goeie introductie op fantasy. Het werd mijn favoriete genre.

Tussen mijn elfde en veertiende heb ik weinig gelezen. Ik denk omdat je voor school maar uit een paar boeken mocht kiezen. Ik miste de vrije keuze van de basisschool. Dat ik #BookTok ontdekte, heeft alles veranderd. Lezen is echt een hobby geworden, daar ben ik heel blij mee. Soms lees ik wel zes boeken per maand. Veel TikTokers hebben ook Instagram en Youtube. Ik volg Mel-Reads, Haley Pham Vlogs en Jack and the Books van Jack Edwards, dat is een heel populair kanaal. Mijn vriendinnen

lezen niet, dus zonder social media zou ik al die nieuwe boeken echt niet vinden, denk ik. Op school raden mijn docenten wel eens boeken aan, maar zij hebben echt een andere smaak. Al gebeurt het ook wel eens dat ik voor school een boek lees dat ik heel mooi vind, zoals laatst *Lily* van Rose Tremain. Dat is een thriller die zich afspeelt in het victoriaanse Londen, het is heel spannend geschreven.

Ik kom nu graag in de boekwinkel, dat brengt me op nieuwe ideeën. Meestal is het moeilijk kiezen: dan kan ik maar één boek kopen en heb ik een hele lijst die ik leuk vind. Mijn geld verdien ik met een bijbaantje als babysitter. Meestal vraag ik op mijn verjaardag ook om geld of boeken. De afgelopen twee jaar heb al een mooie boekenkast bij elkaar gespaard. Als ik in mijn kamer zit, kijk ik automatisch naar mijn boeken. Dat is het leukste uitzicht dat er is! ●

INSPIRATIE DAG

BoekStart/
de Bibliotheek op school

De kunst van het verleiden

Renée
van Boekel

Niek
Barendsen

Op 9 november werd het tienjarig bestaan van BoekStart in de kinderopvang en de Bibliotheek op school gevierd tijdens een inspiratiedag. Leesconsulenten, leerkrachten en bibliotheekmedewerkers konden hun kennis verdiepen onder het motto 'Welkom in Leeslekkerland'. Sprekers Niek Barendsen, maker van de NPO Zapp-serie *Welkom in de geschiedenis* en Renée van Boekel, expert in jongerencommunicatie bij bureau Coen, belichtten succesvolle manieren om jongeren te bereiken.

Tekst
Eva Gerrits
Foto's
Annemarie
Terhell

Acteur, schrijver en regisseur Niek Barendsen laat in elke aflevering van zijn humoristische NPO-serie *Welkom in de geschiedenis* historische gebeurtenissen en personages de revue passer in een absurdistische setting: een flitsende talkshow. Ter introductie verschijnt er voor het publiek in Amersfoort op groot scherm een fragment uit een aflevering die is gewijd aan de uitvinding van de boekdrukkunst. 'Dat wordt toch niks,' moppert daarin een monnik (gespeeld door acteur Frank Lammers), 'Mensen willen helemaal niet lezen.' Echoot daarin niet ook iets

Drop je knife en doe wat met je life

van de huidige tijdgeest onder jongeren? In de zaal wordt gegrinnikt.

Zelf is Barendsen wel degelijk een lezer, vertrouwt hij het publiek na afloop van het filmpje toe: 'Non-fictie vooral en als kind verslond ik strips. Ik heb vreselijk veel geleerd en genoten van *Kuifje* en *Asterix en Obelix*. Daar zit trouwens ook een hoop historische research in, net als in *Welkom in de geschiedenis*.'

Raar, grappig, fris

De vorm waarin *Welkom in de geschiedenis* is gegoten, komt voort uit persoonlijke smaak, vertelt hij. 'Net als *Suske en Wiske* en *Kuifje* is het geschiedenis met een knipoog, waarin tijden door elkaar heen lopen en personages *larger than life* zijn. Je krijgt er een prettig soort kortsluiting van in je hoofd: hè? Maar dit kan toch niet – wat raar, grappig, fris!'

Om het historisch allemaal wel te laten kloppen, laat Barendsen de teksten steeds meelesen door historici, zoals Fik Meijer bij afleveringen over de Romeinen en Herman Pleij bij de middeleeuwen. 'Uiteindelijk kiezen we iconische figuren en gebeurtenissen en overgieten die met een laagje licht absurd vernis. Dat helpt de kennis te laten bekijken.'

Gruwelen

Als voorbeeld van hoe je jongeren níét goed bereikt, haalt Barendsen de canon van Nederland aan: 'Een prachtig initiatief, maar neem bijvoorbeeld het tekstje bij Johan van Oldenbarnevelt, over wiens leven je zo drie gruwelijk spannende films kunt maken.' Hij leest het voor – te droog geschreven, is zijn oordeel. 'Je eerste associatie bij Van Oldenbarnevelt is zijn executie; open daar dan meteen mee, de rest komt daarna wel. Geschiedenis is fascinerend: prachtig, spannend, toevallig, wreed – alles zit erin, één grote zee aan menselijk drama. Dus: wil je iets laten (voor) lezen, maak het dan niet saai. Je moet leerlingen juist laten kennismaken met de gruwelijke dingen.' Dat gezegd hebbende, er is een gruwelijke geschiedenis waaraan Barendsen geen aflevering van zijn serie wil wijden: de Tweede Wereldoorlog. 'Het wordt me wel eens gevraagd, maar daarvan komedie maken vind ik onmogelijk.'

Tips

Al ziet Barendsen kinderen niet als zijn primaire publiek en maakt hij de serie voor iedereen, *Welkom in de geschiedenis* wordt door de jeugd omarmd. 'Het is ontzettend leuk om te zien hoeveel kinderen de serie kennen en hoe diep die bij hen is doorgedrongen. Op scholen wordt er ook veel naar gekeken. [Lacht:] Geweldig dat hele generaties nu mijn versie van de geschiedenis leren kennen.' Afsluitend vat Barendsen zijn tips nog even samen: kies geen saaie teksten en durf ze te interpreteren, je eigen mening te laten horen: 'Ik houd erg van mensen die hun eigen gezicht durven te laten zien. En verlekker je en gruwel dus gerust!' De beste verhalen drijven erop.

Niet chill

Renée van Boekel, onderzoeker en strateeg bij Bureau Coen, dat zich specialiseert in jongerencommunicatie, bespreekt in haar lezing geslaagde en mislukte manieren waarop bedrijven en instanties jongeren proberen te bereiken. Dieptepunt: een brochure in straattaal van de gemeente Lelystad: 'Yo tjappie, alles chill? Wil je money in the bank?' Beledigend, vonden jongeren zelf: zo neem je ons niet serieus. Van Boekel: 'Het laat zien hoe belangrijk taal is als je met jongeren in gesprek gaat. De grens tussen wat wel en niet kan, is dun.' Vervolgens laat ze een aantal filmpjes zien waarbij de zaal mag beoordelen wat een *good* en een *bad practice* is. Eentje waarin een app van Albert Heijn voor jonge medewerkers wordt geïntroduceerd, wordt goed beoordeeld: informatief, overzichtelijk, simpel: je weet waar je aan toe bent. Maar of jongeren hun steekwapens nou echt anoniem gaan inleveren bij een politiebureau door de campagneslogan 'Het dragen van een niffie is echt niet wijs. Drop je knife en doe wat met je life' van de Rijksoverheid – nou, nee.

Twijfelaars

Generatiedenken ligt vaak aan de basis van miscommunicatie, volgens Van Boekel. De duidelijke kaders waarmee eerdere generaties opgroeiden, zijn inmiddels afgeschud, jongeren kunnen hun eigen koers bepalen. Hoe verleid je ze dan tot zoiets als lezen? Houd daarbij in gedachten, zegt Van Boekel, dat 'dé' doelgroep jongeren niet bestaat. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt die grofweg op te splitsen in 'lovers', 'haters' en twijfelaars. Ook op het gebied van leesbevordering: lovers hebben al plezier in lezen en hoef je niet meer te enthousiasmeren, alleen te bevestigen; haters richten zich op andere dingen en hoef je niet eens te proberen te overtuigen. 'De groep twijfelaars,' vervolgt van Boekel, 'is verreweg het grootst en daar liggen de meeste kansen.' Zij zien vaak door de bomen het bos niet meer en hebben behoefte aan sturing: hoe te kiezen, welk boek is geschikt voor mij?

Haakje

Die behoefte verklaart volgens Van Boekel het succes van BookToks: TikTokfilmpjes waarin jongeren boeken pitchten [zie ook pagina 18, 19], met als gevolg dat titels die niet meer leverbaar zijn, ineens weer razend populair kunnen worden. 'BookToks bieden een voorselectie. Zodra het enthousiasme voor een boek eenmaal is gewekt, geven ze richting naar een volgend boek en kun je een volgende stap zetten. Het is dan een kwestie van goed opvolgen.' Het nadeel van BookTok, merkt iemand uit het publiek op, is dat jongeren vaak naar dezelfde soort boeken worden geleid. Dan is er niet zozeer sprake van een volgende stap. 'BookTok biedt een haakje via internet,' reageert Van Boekel, 'Daarna is het een kwestie van het zelf verder oppakken.' Dat moet een kolfje naar de hand zijn voor een zaal vol leesconsumenten, onderwijzers en bibliotheekmensen. Afsluitend deelt ook Van Boekel advies, op eigentijdse wijze: met een druk op de knop tovert ze een qr-code op het scherm tevoorschijn. In de zaal worden mobiele telefoons uit tassen en zakken gevist, de code wordt gescand, en zo gaat iedereen met '10 tips voor goede jongerencommunicatie' [te vinden op bureaucoen.nl] op zak richting lunch en de workshops in de middag – de kunst van het verleiden rijker. ●

**WIE
SCHRIJFT
DIE
BLIJFT**

Foto: Elisabeth Tijssen

Op 30 augustus overleed Karel Eykman (Rotterdam, 1936) op 86-jarige leeftijd. De schrijver die zijn carrière als jeugdpredikant begon, beoefende alle genres, voor alle media.

Als lid van het zogenaamde Schrijverscollectief (met onder anderen Willem Wilmink en Hans Dorrestijn) leverde Eykman in de jaren zeventig en tachtig bijdragen aan tv-programma's als *De Stratemakeropzeeshow*, *Het Klokhuis* en *Sesamstraat*. Ook schreef hij Bijbelverhalen voor het kindertelevisieprogramma *Woord voor Woord*. Dat resulteerde in 1976 in een gelijknamige kinderbijbel met illustraties van Bert Bouman. Deze vrije bewerking werd een bestseller en oogstte internationaal succes; bij uitgeverij De Fontein verscheen in 2016 een jubileum-editie. Daarnaast laat Eykman talloze kinder- en jeugdboeken en poëziebundels na. Zijn laatste titel, *François Villon, dichter, boef en vagebond* (12+) met (zinnen)prikelende illustraties van Sylvia Weve dateert van 2021. Dit boek over een van de beroemdste middeleeuwse Franse dichters werd door *Het Parool*-recen-

sent Joukje Akveld geprezen vanwege zijn 'onconventionele onderwerp, de verfrissende vorm, het gevoel voor humor en Eykmans no-nonsense spreektaalige zinnen'. Andere belangrijke recente uitgaven zijn de ter gelegenheid van zijn tachtigste verjaardag verschenen dichtbundel *Jaarringen* (2016, 15+) met daarin een gedicht voor elk jaar van zijn leven, en *Was ik zee* (2014), een bundel voor jong en oud waarin een gevarieerde keuze uit zijn liedjes, gedichten en teksten voor jeugdtheater, radio en televisie is opgenomen. Eykman wist hoe hij vanuit de taal jongeren moest aanspreken en koos stevast hun zijde. 'Ik schrijf om anderen te bereiken', zei hij ooit in een interview zie *Lezen 2*, 2016. Hij won diverse prijzen, waaronder een Gouden Griffel voor zijn jeugdroman *Liefdesverdriet* (1983, 12+). **Het werk van Karel Eykman verschijnt bij De Harmonie, deharmonie.nl**

**Ver+
vers:**

**maak steeds
een ander
beeldgedicht!**

Tijdens de Inspiratiedag Digitale Literatuur voor bibliotheekmedewerkers op 8 november is onder meer de nieuwe gedichtenapp ver+vers gelanceerd. Met behulp van dichtregels van dichtster Vicky Francken en illustraties van beeldend kunstenaar Lies Van Gasse (in België geprezen vanwege de cross-medialiteit van haar werk), kunnen jongeren (14+) met deze webapp (www.ververs.app) hun eigen *graphic poem* maken. Zoals de naam van de app al verradt, kun je door eindeloos te schuiven met de zinnen en beelden het gedicht voortdurend verversen en zo ervaren hoe fijn het is met taal en beeld te spelen. Wie tevreden is met zijn compositie kan die direct via TikTok, Snapchat of Instagram delen. Ver+vers is ontwikkeld door literair productiehuis Tilt, de Bibliotheek Midden-Brabant en Tilburg University, samen met new media designer Jeroen Braspenning. Daarbij hebben jongeren van scholengemeenschap Overlaat (Waalwijk) en De Nieuwste School (Tilburg) actief meegedacht, zodat de app daadwerkelijk op hun doelgroep en de tijdgeest is afgestemd.

ververs.app werd mogelijk dankzij het Nederlands Letterenfonds, Fonds 21, Stichting Zabawas en de Boudewijn van Gorp Stichting.

TIP

Kennelijk was Erna Sassen nog niet uitverteld over Joshua uit het met de Nienke van Hichtum-prijs 2021 bekroonde *Zonder Titel* (Leopold, 14+). De met zelfspot begiftigde vijftienjarige, die al tekenend de troost van kunst ontdekt na het vertrek van zijn Iraakse soulmate Zivan, vervolgt zijn hilarische en ontroerende verhaal in *Neem*

nooit een beste vriend (Leopold, 14+). Dit keer draait het niet om Zivan maar om de ongrijpbare Lindsey. Wat voelt hij nou precies voor haar? Is hij verliefd? Of gaat het hem om de seks? Joshua zou graag Sergio willen raadplegen. Maar hoe doe je dat als je mot hebt met je beste vriend? Met illustraties van Martijn van der Linden.

Leesbevordering in het mbo

Uit de nieuwe onderzoekspublicatie *Leesbevordering in het mbo* blijkt dat de meerderheid van de 277 docenten Nederlands die aan het onderzoek meededen het belang van leesbevordering erkent, maar tegelijk dat er in de praktijk weinig gerichte aandacht voor is. Veelgenoemde belemmeringen: onvoldoende tijd, en onvoldoende leesmotivatie van studenten. Getuige de antwoorden van de twintig studenten die middels vijf groepsgesprekken deelnamen aan het onderzoek, heeft lezen een slecht imago onder mbo'ers. Positief is wel dat ze het belang van lezen voor hun taalontwikkeling onderstrepen. Onderwijs hierin zien ze echter als de taak van het primair en voortgezet onderwijs. Uit het onderzoek voortkomende aanbevelingen zijn: neem (vakoverstijgend) leesonderwijs op in het schoolbeleid; werk samen met de bibliotheek voor een divers boekenaanbod; vergroot de leesmotivatie door het leesonderwijs te koppelen aan de inhoud van de opleiding en geef studenten keuzevrijheid; houd als docent het boekenaanbod bij zodat je kunt inspelen op de interesses van de leerlingen; en maak als school meer gebruik van leesbevorderende campagnes als de Boekenweek van Jongeren en specifiek De Weddenschap die bedoeld is voor het (v)mbo.

Leesbevordering in het mbo; Stand van zaken 2021-2022, Drs. Vincent van Grinsven & Sarah De Wilde, MA. Het onderzoek is uitgevoerd door DUO Onderwijsonderzoek & Advies namens Stichting Lezen.

DE WEDDENSCHAP TIPT!

Begin november was de aftrap van de twaalfde editie van leescampagne De Weddenschap. Onder het motto 'zien lezen doet lezen' dagen de Dutch Queen of Soul Shirma Rouse, acteur-theatermaker Ping Ping (Phi Nguyen) en zangeres en influencer Dorentina (v)mbo-leerlingen uit om drie boeken in een halfjaar te lezen.

De leescoaches tippen ieder drie titels in een campagnefilmje en nodigen leerlingen uit mee te lezen. Zo leest Shirma Rouse onder andere *Ik zie, ik zie* van de Oekraïense Andriy Lesiv en Romana Romanyshyn (Lannoo, vertaling Sylvia Vanden Heede, 12+): een non-fictieboek vol prikkelende infographics, grafische prenten, boeiende weetjes en filosofische beschouwingen over kijken en zien. Verrassend is Dorentina's keuze voor *De Maanblaffers* van Marten Toonder (Bezige Bij, 12+). Dit stripboek is oorspronkelijk in 1967 geschreven, maar het verhaal over het plaatsje Rommeldam dat ontwricht raakt door desinformatie en misleiding is onverminderd actueel. Een aansprekende tip voor biografie-liefhebbers komt van Ping Ping: de kloeke autobiografie *Will* van een van de grootste Hollywood-iconen Will Smith (Nieuw Amsterdam, vertaling Annemie de Vries, Annoesjka Oostindiër, Louise Koopman en Miebeth van Horn, 15+). De coaches delen hun leeservaringen in vlogs. Daarnaast geven ook leerlingen, docenten en leesprofessionals elkaar boekentips via de website. De Weddenschap eindigt op 30 april. Dan wordt bekendgemaakt welke klas de landelijke Weddenschap-trofee wint en welke leerlingen in de prijzen vallen.

deweddenschap.nl

VERBINDING MET BOEKEN

Dag van het
Literatuuronderwijs

OP WEG NAAR EEN NIEUW LITERAIR UNIVERSUM

Liefde voor literatuur kan grillige paden bewandelen, weet Asis Aynan, samensteller van de Berberbibliotheek. In zijn keynote speech van de Dag van het Literatuuronderwijs vertelt hij hoe hij als vijftienjarige mavoleerling voor het eerst een uitstapje maakte naar Amsterdam en daar een rondleiding kreeg door de Jordaan van Theo Thijssen. 'We wisten echt niet wie Theo Thijssen was, maar de opwindende om in de grote stad te zijn was enorm groot. Het verhaal van Theo Thijssen was slechts een deuntje op de achtergrond.' Met zijn klasgenoten dwaalde hij per waterfiets door de grachten en miste bijna de bus naar huis. Toen hijzelf in de Jordaan woonde, deed hij de wandeling nog eens over, met gemengde gevoelens. Pas ter voorbereiding op vandaag las hij *De gelukkige klas*, *Kees de Jongen* en *Jongensdagen* en beseftte hij de waarde van deze drie romans. Zo'n omslachtige weg zal misschien niet de bedoeling van het literatuuronderwijs zijn, maar is niet elke weg een omweg?

Nieuwe boeken

Ook *spoken word*-artiest Suzanne Krijger miste de aansluiting met het literatuuronderwijs, vertelt ze in haar openingsact. Als kind ging ze op in de wereld van *Geronimo Stilton*, op de middelbare school raakte de liefde voor taal zoek 'tussen de huiswerkstress en voor het eerst verliefd'. In de bovenbouw bleek de afstand onoverbrugbaar: 'De leraren namen ons bij de hand langs verplichte boeken waarin vooral oudere mannen de zinnen bekleedden [...], alsof er buiten heteronormatief en wit

niets leefde.' Dat ze een lastige puber was met 'hormonen als kokende atomen stromen door mijn lichaam terwijl de docenten dwars daardoorheen hun kennis moeten overdragen', beseft ze ook wel. Maar 'nieuwe boeken' op de leeslijst waarmee ze zich verbonden kon voelen, ruimte voor gesprek en het vormen van eigen ideeën, dat heeft ze tijdens haar schooltijd echt gemist. 'Soms is er meer verbinding met de wif, dan met een leraar.'

Jong en woest

Beide sprekers hadden pech, want literatuuronderwijs biedt volop mogelijkheden, zo blijkt tijdens deze studiedag. In zijn lezing 'De leeslijst: jong en woest of vastgeroest?' onderbouwt letterkundige Jeroen Dera, onderzoeker bij de Radboud Universiteit Nijmegen, dat de zo vaak gewraakte 'verplichte leeslijst' een stereotype is dat vooral door de media in stand wordt gehouden. Wettelijk gezien bestaat die niet, slechts een enkele school werkt ermee. Gemiddeld genomen krijgen Nederlandse scholieren juist veel vrijheid bij hun literatuurkeuze. Hij deed onderzoek naar de leeslijsten van 726 leerlingen van 46 middelbare scholen en telde daarin 1616 verschillende titels. 'Dode schrijvers' bleken zeker niet de hoofdmoot uit te maken. Met zo'n enorme variëteit aan titels 'leest iedere leerling dus iets unieks'.

'Met de tijd mee' was het motto van de Dag van het Literatuuronderwijs in de Doelen op 22 november jl. De moderne tijd vraagt om verandering, maar biedt ook kansen aan het literatuuronderwijs, bleek uit 27 zeer uiteenlopende programmaonderdelen.

Tekst
Annemarie Terhell
Foto's
Marco de Swart

Keuzevrijheid

Die keuzevrijheid is waardevol, want hedendaagse boeken worden hoog gewaardeerd door leerlingen, ontdekte Dera. Hoe recenter de teksten, hoe hoger het rapportcijfer dat zij het boek geven en hoe groter de kans op engagement. ‘De discussie over leesplezier krijgt benzine door dit soort gegevens,’ zegt hij bevolgen. Tegelijk doemt er wel een ander probleem op, want als gevolg staan er dus relatief veel boeken op individuele leeslijsten die leerlingen wel, maar hun docenten niet hebben gelezen. Dat is lastig toetsen. Daarnaast zijn docenten geneigd om terug te vallen op hun eigen canonieke kennis, ziet Dera. Hij adviseert daarom om het eigen repertoire te verbreden en ook na de vierde klas recente romans op te nemen in het lesprogramma. Zo kunnen docenten aansluiting bieden bij de belevingswereld van jongeren en daarmee de liefde voor literatuur aanwakkeren.

Queerboeken

Waarom genderdiversiteit zo belangrijk is in het literatuuronderwijs, daarover praten schrijvers Splinter Chabot, Hanna Bervoets en Valentijn Hoogenkamp onder leiding van Roos van Rijswijk. Queerboeken – waarin het ‘queer’ zijn overigens helemaal niet gethematiseerd hoeft te worden – kunnen leerlingen helpen om rolmodellen te vinden wanneer ze daar behoefte aan hebben. ‘Het is moeilijk om het je voor te stellen, maar toen ik opgroeide in de jaren negentig was homoseksualiteit op zijn best iets ongemakkelijks,’ zegt Hanna Bervoets. ‘Tegenwoordig is het genormaliseerd en vind je in elke Netflix-serie wel drie queerpersonages.’

Toch kan de weg naar zelfacceptatie ook anno 2022 nog steeds eenzaam zijn, weet Splinter Chabot. Daar kan een Regenbooglijst een functie in vervullen. Of labels om queerboeken herkenbaar te maken daarbij gaan helpen, zoals iemand in het publiek voorstelt, wordt betwist. Maar dat deze boeken beschikbaar moeten zijn op scholen – daarover is iedereen het eens. ‘Het boek moet er stáán.’

Kennismaking met andere culturen Ook cultureel diverse romans bieden een verrijking van het onderwijs, vinden schrijvers Amara van der Elst, Murat Isik en Iven Cudogham. Onder leiding van

“**HOE RECENTER DE TEKSTEN, HOE GROTER DE KANS OP ENGAGEMENT.**”
JEROEN DERA

moderator Zaïre Krieger breken zij een lans voor een ‘nieuw literair universum’. ‘Literatuur is een reis naar een andere wereld, naar andere personages, naar verbeelding, maar biedt ook verdieping en een kennismaking met andere culturen,’ legt Murat Isik uit. ‘Gelukkig zie je steeds meer schrijvers met een andere achtergrond, maar het kan nog beter.’ ‘Denk je dat je eerder was begonnen met schrijven als jouw leeslijst vroeger diverser was geweest?’ vraagt Krieger. Dat weet Isik niet. ‘Wat me wel is bijgebleven, is een appje van een bevriende journalist toen ik de Libris Literatuur Prijs won. Hij schreef: jij hebt zoveel leerlingen uit Osdorp en Nieuw-West hoop gegeven voor de toekomst! Dat raakte me. Zelf had ik vroeger alleen rolmodellen in de sport, niet in de literatuur. Wie weet had ik eerder de stap durven zetten als ik had geweten dat schrijven een mogelijkheid was.’

Klassiekers

En zo zijn er nog talloze vragen waarover in de deelsessies van gedachten wordt gewisseld. Hoe zorg je dat er meer vrouwelijke auteurs worden gelezen? Hoe kun je aandacht besteden aan klassiekers op een manier die aansluit bij leerlingen en die tegelijk de historische kennis voedt en vergroot? En kun je *graphic novels*, *spoken word*, podcasts en BookTok inzetten om leerlingen aan te zetten tot lezen? Het was een mooie dag vol inspirerende momenten, zo vat presentator Oscar Kocken het in de slotsessie samen. Je bent geïnspireerd, en nu? Hoe vertaal je dat naar de praktijk, vraagt hij de zaal. Een docent Nederlands van het St. Bonifatiuscollege in Utrecht heeft wel een idee: ‘Ik ga minder vergaderen en mij meer focussen op het lesgeven,’ zegt ze enthousiast. ●

Droomdebuut
wordt
regiedebuut

Het smelt van Lize Spit, waarvan meer dan tweehonderdduizend exemplaren werden verkocht en twaalf vertalingen verschenen, is verfilmd.

Eva groeit samen met twee jongens op in het kleine dorp Bovenmeer. Bij het aanbreken van de puberteit bedenken de jongens wrede plannen en Eva staat voor de keuze om er al dan niet aan mee te doen – een keuze die er eigenlijk geen is. Dertien jaar later keert Eva terug naar haar geboortedorp om af te rekenen met haar verleden.

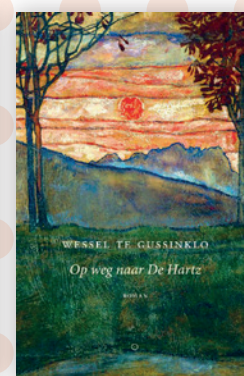
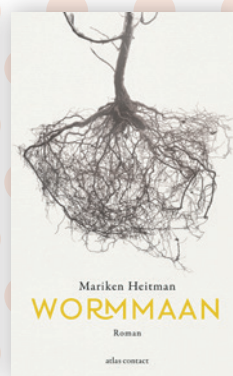
Zo luidt de synopsis van *Het smelt/ When It Melts*, het regiedebuut van de Vlaamse actrice, scenariste en zangeres Veerle Baetens. De film, met actrice Charlotte de Bruyne als volwassen Eva, en Rosa Marchant als haar jonge versie, komt voorjaar 2023 naar de bioscoop.

savagefilm.be

De Inktaap van start

De nominaties van De Inktaap 2023 – de literaire jongerenprijs waarvoor bovenbouwleerlingen van vijftien tot en met negentien jaar hun favoriet kiezen uit drie bekroonde romans – zijn bekend.

Dit jaar lezen jongeren van deelnemende scholen *Op weg naar De Harte* van Wessel te Gussinklo, *Vaders die rouwen* van Carmien Michels en *Wormmaan* van

Mariken Heitman – respectievelijk de winnaars van de Boekenbon Literatuurprijs 2021, de BNG Bank Literatuurprijs 2022 en de Libris Literatuurprijs 2022. In schooljury's discussiëren leerlingen over wie er volgens hen zou moeten winnen. Aanwijzingen over hoe je tot zo'n gezamenlijk oordeel komt, zijn te vinden op de website inktaap.nl. Docenten kunnen daar terecht voor informatie over hoe De Inktaap kan worden geïntegreerd in het

leesonderwijs op school. Veel jury's sluiten de lees- en beoordeelperiode af met een debat op school. De winnaar van De Inktaap (een optelsom van de eindscores van alle schooljury's) en De Prijs voor het Beste Juryrapport worden bekendgemaakt op dinsdag 14 februari 2023, tijdens de slotdag in de Doelen in Rotterdam.

inktaap.nl

Klassiekers in beeld en geluid

Anti-dystopie en geschiedenis van de filosofie hernomen

De wereld van Sofie (deel 1)

Nicoby & Vincent Zabius (ill.) Scratch-books, € 24,95

Na het succes van de graphic novel *Sapiens* van Yuval Noah Harari, verscheen bij dezelfde Franse uitgever de stripversie van het meesterwerk van Jostein Gaarder: *De wereld van Sofie*, waarvan het eerste deel nu ook in het Nederlands verkrijgbaar is. Jongeren, maar ook degenen die in het verleden in *De wereld van Sofie* hebben verkeerd, kunnen nu genieten van de geschiedenis van de filosofie in stripvorm. Deel twee staat gepland voor oktober 2023.

Big Brother is watching you: deze beroemde frase is afkomstig uit 1984, de waarschuwingsroman van George Orwell die in 1949 verscheen. Daarin strijdt een ambtenaar van het ministerie van Waarheid tegen de Partij, die angst, haat en wreedheid verbreidt en persoonlijke vrijheid en individualiteit uitsluit. De audioproductie van luisterboekenplatform Storytel herneemt het originele boek en wordt in tien landen tegelijk uitgebracht. In Nederland vertolkt theater- en filmacteur Jacob Derwig de stem van O'Brien, de wolf in schaapskleren die het hoofdpersonage naar de afgrond drijft. [Storytel.nl](https://www.storytel.nl)

Young Adult op de leeslijst?

Of Young Adult (YA) op de leeslijst van bovenbouwleerlingen van havo en vwo mag, is al jaren onderwerp van debat. Want zijn deze boeken wel literair genoeg?

Gelukkig blijkt uit het recente onderzoek *Young adult-literatuur op de leeslijst en in de lespraktijk* van promovenda Linda Ackermans (Radboud Universiteit) dat 70 procent van de 158 ondervraagde docenten Nederlands YA als literatuur beschouwt en 78 procent de leerlingen toestaat om YA te lezen. De boeken vergroten de leesmotivatie, aldus de docenten. Daarnaast zijn ze herkenbaar en kunnen ze een brug vormen naar volwas-

senenliteratuur. Desondanks besteden docenten in de les relatief weinig aandacht aan YA. In het vwo-literatuuronderwijs zelfs 'zelden'. Bovendien geldt voor het vwo dat de meeste docenten het lezen van YA alleen tot en met klas vier toestaan. Ook zijn er maar weinigen die binnen de verplichte leeslijst een YA-roman opnemen. Terwijl volgens Ackermans YA zowel het leesplezier als de ontwikkeling van de literaire competentie van leerlingen kan bevorderen, zonder dat het ten koste gaat van aandacht voor Nederlandse historische letterkunde of moderne meesterwerken. Het rapport sluit af met aanbevelingen aan docenten, lerarenopleiders én het boekenvak om YA nog beter te benutten binnen het vak Nederlands.

De onderzoekspublicatie *Young adult-literatuur op de leeslijst en in de lespraktijk. Een onderzoek naar de inzet en positie van literatuur voor jongeren in de bovenbouw van het havo en vwo* van Linda Ackermans is te vinden op [lezen.nl](https://www.lezen.nl).

Jelmer Soes

Het verhaal van twee broers (en heel veel halfbroers en -zussen)

Querido

KID
Jelmer Soes
Querido, € 19,99

DONOR-ROMAN

Wie ben ik?

Sam is zeventien jaar als hij en zijn broer Kai te horen krijgen dat ze zijn verwekt met behulp van twee verschillende anonieme donors. Schrik, woede, verbazing – de emoties razen door Sams lijf. Hij weet maar één manier om houvast te krijgen: hij zet alles op alles om zijn donor te vinden – een zoektocht die veel meer oplevert dan hij verwacht.

KID is gebaseerd op de eigen ervaringen van auteur Jelmer Soes, die als jongvolwassene te horen kreeg dat hij is verwekt door middel van *KID* (kunstmatige inseminatie met donorzaad). Hij ontdekte dat Jan Wildschut, de gynaecoloog die zijn ouders behandelde, stiekem zelf de donor was geweest en dit veel vaker had gedaan: inmiddels zijn er meer dan vijftig kinderen van hem bekend. In de bijbehorende podcast *DNAzaten* gaat Jelmer samen met halfzus Juul in gesprek met andere Wildschut-nakomelingen.

25 januari t/m 4 februari

VOORLEES JUBILEUMFEEST!

De Nationale Voorleesdagen, die duren van **25 januari tot en met 4 februari**, bestaan in 2023 twintig jaar – des te meer reden om er thuis, in de kinderopvang, op school, in de Bibliotheek en de boekhandel een gezellig festijn van te maken.

JOUKJE AKVELD

JAN JUTTE

MET TAART IN BAD

Geen betere manier om een (jubileum)-feestje te vieren dan met Maximiliaan Modderman geeft een feestje van Joukje Akveld en Jan Jutte (ill.), het Prentenboek van het Jaar.

Maximiliaan Modderman is alleen thuis en organiseert een feest voor zijn speelgoedbeesten. Met taart! Het wordt een wild feest. En een vies feest. *Maximiliaan Modderman geeft een feestje*, Akvelds ode aan de vrolijke

deugnieterij in het werk van Annie M.G. Schmidt, is een uitbundig en herkenbaar verhaal voor alle kinderen die er weleens een puinhoop van maken. Naast de reguliere versie met voorleesknauffel is er tijdens De Nationale Voorleesdagen bij de boekhandel een speciale mini-editie verkrijgbaar voor € 5,75. Stichting Lezen stelt via de Bibliotheek bovendien gratis vertalingen beschikbaar in het Arabisch, Pools, Turks en Oekraïens.

hebban.nl/nationalevoorleesdagen

DE TAAL VAN JE HART

Om het (voor)leesplezier in meertalige gezinnen te stimuleren, zijn er honderd voorleesfilmpjes in het Marokkaans-Arabisch, Syrisch-Arabisch, Pools en Turks beschikbaar gesteld via jeugdbibliotheek.nl.

Op de website zijn ook informatieve filmpjes te vinden waarin de voorlezers vertellen over de kracht van de thuistaal en de rijkdom van meertaligheid. Vaak wordt gedacht dat de thuistaal in meertalige gezinnen het goed leren van het Nederlands in de weg staat. Dat klopt niet: het goed ontwikkelen van de thuistaal kan kinderen juist helpen bij het leren van de schooltaal. Belangrijke voorwaarde is dan wel dat er voldoende en rijk taalaanbod is. Voorlezen is een van de effectiefste manieren om de taalontwikkeling van kinderen te vergroten. De voorleesfilmpjes zijn geproduceerd door De Voorleeshoek en onderdeel van het project 'Leesbevordering in meertalige gezinnen', waarvoor Rijnbrink, De Voorleeshoek, SPN, de KB nationale bibliotheek en Stichting Lezen de handen ineen hebben geslagen met de openbare bibliotheken. Het project kwam tot stand met steun van Stichting Pica, die wetenschappelijke en openbare informatievoorziening bevordert. jeugdbibliotheek.nl

PRENTEN
BOEKEN
TOP 10

VOOR- LEESTIPS BIJ HET ONTBIJT

Op 25 januari starten De Nationale Voorleesdagen als vanouds met Het Nationale Voorleesontbijt: in het hele land lezen bekende Nederlanders en lokale helden voor in de kinderopvang, op scholen en in bibliotheken en boekhandels. Ter inspiratie staan er, behalve het Prentenboek van het Jaar, nog negen kwalitatieve titels in de Prentenboeken Top 10:

BORA Kiekeboe!

Deborah van de Leijgraaf. Ploegsma, € 10,95

Brave hond! Stoute kat!

Bette Westera & Mies van Hout (ill.). Gottmer, € 15,99

De bijzondere beer

Tjibbe Veldkamp & Marijke ten Cate (ill.). Lemniscaat, € 14,99

De eend die niet van water hield

Steve Small. Luitingh-Sijthoff, € 15,99

Een zee van liefde

Pieter Gaudesa-boos. Lannoo, € 19,99

Ik ben Pippi niet!

Yvonne Jagtenberg. Gottmer, € 15,99

Kom, we gaan een boek lezen

Suzanne Strasser. Hoogland & Van Klaveren, € 13,50

Nee! zei Konijn

Marjoke Henrichs. Querido, € 16,99

Wat zegt de kleine krokodil op de crèche?

Eva Montanari. Gottmer, € 10,99

EERDERE PRENTENBOEKEN VAN HET JAAR

2004 Ik wil de maan

Jonathan Emmett & Vanessa Caban (ill.) (Van Goor)

2005 Wat nu, Olivier?

Phyllis Root & Christopher Denise (ill.) (Lemniscaat)

2006 Dat ben jij, Kiki!

Amy Hest & Jill Barton (ill.) (Lemniscaat)

2007 Kleine kangoeroe

Guido van Genechten (Clavis)

2008 Kleine muis zoekt een huis

Petr Horáček (Gottmer)

2009 Anton kan toveren

Ole Könnecke (Gottmer)

2010 De wiebel-billenboogie

Guido van Genechten (Clavis)

2011 Fiet wil rennen

Bibi Dumon Tak & Noëlle Smit (ill.) (Querido)

2012 Mama kwijt

Chris Haughton (Gottmer)

2013 Nog 100 nachtjes slapen

Milja Praagman (Leopold)

2014 Krrrr... okodil!

Catherine Rayner (C. de Vries-Brouwers)

2015 Boer Boris gaat naar zee

Ted van Lieshout & Philip Hopman (ill.) (Gottmer)

2016 We hebben er een geitje bij!

Marjet Huiberts & Iris Deppe (ill.) (Gottmer)

2017 De kleine walvis

Benji Davies (Luitingh-Sijthoff)

2018 Ssst! De tijger slaapt

Britta Teckentrupp (Gottmer)

2019 Een huis voor Harry

Leo Timmers (Querido)

2020 Moppereend

Joyce Dunbar & Petr Horáček (ill.) (Lemniscaat)

2021 Coco kan het!

Loes Riphagen (Gottmer)

2022 Maar eerst ving ik een monster

Tjibbe Veldkamp & Kees de Boer (ill.) (Lemniscaat)

Fots: Gerlinde de Geus (bovenste en onderste), Michèle Giebing (middelste)

TAAL BEPAALT ONS PERSPECTIEF

Tekst
Mirjam
Noorduijn
Foto
Danielle van
der Spek

Hoe de tijd de taal verandert: **Vivien Waszink** heeft er sinds haar studie Nederlands een bovenmatige fascinatie voor. Die passie kan ze kwijt in haar werk als taalkundige en lexicograaf bij het Instituut voor de Nederlandse Taal (Leiden) en in haar publicaties over taalvernieuwing. In haar jongste boek *Dat mag je óók al niet meer zeggen* onderzoekt ze hoe schurende en inclusieve taal zich tot elkaar verhouden. 'Inclusieve taal kan mensen een andere denkrichting opsturen.'

Dat er zoiets als taalkunde bestond had Vivien Waszink zich op de middelbare school nooit gerealiseerd. Ze was Nederlands in Leiden gaan studeren omdat ze zo van literatuur hield. Maar hoe interessant ze de colleges moderne letterkunde van Ton Anbeek ook vond, het vak historische taalkunde van Agnes Sneller over de wordingsgeschiedenis van het Nederlands en taalverandering, vond ze nog veel interessanter. Toen Sneller tijdens een college vertelde dat 'bruidegom' en 'weduwnaar' de enige twee persoonsnamen zijn waarbij de mannelijke vorm is afgeleid van de vrouwelijke (wat veel zegt over de positie van vrouwen) en dat in alle andere gevallen het mannelijke woord het uitgangspunt is, realiseerde Waszink zich hoezeer woorden ons wereldbeeld vormen. In de inleiding van *Dat mag je óók (al niet meer) zeggen* bepleit ze daarom 'om eens vanuit een heel ander perspectief naar je taalgebruik te kijken: "beste reizigers" omroepen in de trein is heel iets anders

dan "beste dames en heren", bijvoorbeeld.' Waszink: 'Zo sluit je niemand uit; je gender of achtergrond doen er als je reist ook helemaal niet toe.'

Is dat wat inclusieve taal is, taal die niemand uitsluit?

'Ja, dat denk ik wel. Al is het een breed begrip waarbinnen je verschillende thema's kunt onderscheiden. Inclusieve taal gaat vaak over gender en seksuele oriëntatie, waarbij voorstanders van genderneutrale taal benadrukken dat je niet altijd direct kan zien of iemand zich man of vrouw of iets anders voelt. Maar ook alternatieven voor woorden uit een beladen verleden, zoals het "n-woord" of "moor", vallen eronder. In hoeverre een woord beledigend is, is trouwens niet altijd duidelijk. Het n-woord gebruiken de meeste mensen onder-tussen niet meer, maar dat is een opvallende uitzondering; de blank/wit-keuze, als het om iemands huidskleur gaat, is minder eenduidig. Zelf vind ik het directeur/directrice-vraagstuk heel interessant. Hoe relevant is het om te benoemen dat mensen die

een bepaalde functie uitoefenen man of vrouw zijn?’

Nou?

‘Ingrid van Alpen, ook taalwetenschapper, bepleit vanuit emancipatoir oogpunt dat het juist goed is als vrouwen eigen beroepsnamen hebben en zichtbaar in de taal zijn: veel mensen denken bij een directeur nog steeds aan een man. Daar kan je tegenover stellen dat “directrice” een extra lading heeft: je denkt dan niet zo snel aan de topvrouw van een groot bedrijf, maar eerder aan de leidinggevende van een school of zorginstelling. Bovendien, zeggen voorstanders van neutrale beroepsnamen, doen mannen en vrouwen in dezelfde functie hetzelfde werk, dus waarom de vrouw expliciet benoemen? Ik kan beide opvattingen volgen. Eigenlijk zitten we nu in een overgangsfase. Ongeacht de context wordt nu alles benoemd. In een ideale wereld zou dat niet nodig zijn: zijn we niet veel inclusiever als je de verschillen tussen mensen niet de hele tijd zo benadrukt? Ik hoop, maar verwacht ook dat we over twintig jaar in ieder geval geen verschil meer maken tussen mannelijke en vrouwelijke beroepsnamen.

Die overgangsfase schept wel taalverwarring; wat mogen we nog zeggen?

‘Veel inclusieve taal is nog geen deel van het algemeen Nederlands. Er is een progressieve groep die inclusieve taal stimuleert en het onderwerp is vandaag de dag ook wel hip op sociale media. Daartegenover staat de groep die het flauwekul vindt en het inclusieve taalgebruik veel te ver doorgesloten. Zij zetten zich af tegen wat zij de “deugwokies” noemen en de “woke-terreur” – hele sterke woorden overigens, met een negatieve ondertoon die afwijkt van de oorspronkelijk neutrale lading die “woke” had toen het via de Amerikaanse Black Lives Matter-protesten naar Nederland overwaaide en verwees naar het alert zijn op zaken als discriminatie of racisme. Tussen die twee groepen zit het grote publiek dat nauwelijks met die nieuwe woorden bezig is. Daardoor verandert de taal uiteindelijk maar langzaam. Het aantal woorden dat echt niet meer kan, valt dan ook erg mee. Er zijn er eerder extra bijgekomen. Vandaar mijn streep door “al niet meer” in de titel van mijn boek. Dat “die” en “hen” als genderneutrale persoonlijke voornaamwoorden zijn geïntroduceerd,

betekent niet dat “hij” en “zij” niet meer kunnen. Ze bieden simpelweg een ander perspectief.’

Hoe moeten we dan omgaan met het perspectief van leeslijstklassiekers die volstaan met beladen taal?

‘Dat is een van de moeilijkste vragen. Je hebt bij uitgevers tegenwoordig gevoeligheidslezers die nagaan of er in een tekst beledigende woorden of te generaliserende passages zitten. Dat kan nuttig zijn. Maar in hoeverre de uitgever mag ingrijpen als het fictie betreft, een product van de verbeelding, vind ik een ingewikkeld vraagstuk. Bij klassieke literaire werken ga je sowieso niet schrappen. Kleine aanpassingen bij heruitgaven kunnen, maar bijvoorbeeld het “n-woord” vervangen in een oud boek is lastig. Wat je moet doen als docent of uitgever is in ieder geval uitleg over de cultuurhistorische context geven, in de les of in een voorwoord. Maar geen boeken afwijzen.’

Het aantal woorden dat echt niet meer kan, valt erg mee

Vivien Waszink (Leiden, 1977) is taalkundige. Ze studeerde af op het woord ‘leuk’ dat als bijvoeglijk naamwoord op zoveel verschillende situaties kan worden geplakt dat het eigenlijk nogal nietszeggend is. ‘Leuk’ om te weten volgens Waszink, ‘is dat het vroeger een negatieve lading had. Ooit betekende het lauwe, net als in het Engelse *luke warm*. Gaandeweg werd

die betekenis ook figuurlijk gebruikt: zo hadden mensen met een leuk gelaat een lauwe, wat onverschillige uitdrukking.’ Bij het Instituut voor de Nederlandse Taal inventariseert Waszink nieuwe woorden en publiceert ze boeken over taal, zoals *Woord!* (2013), een ode aan de taalvernieuwing van de nederhop, en *Knuffelcontact & waterwappie* (2021, met Veronique De Tier), over de

kracht van nieuwe woorden. Daarnaast werkt ze mee aan de lesmethode *Nieuw Nederlands* voor bovenbouw havo/vwo: in ‘Taalkwesties’ schrijft ze over taalkundige onderwerpen als straattaal, inclusieve woorden of nieuwe begrippen als framing.

Vivien Waszink, *Dat mag je ook (al niet meer) zeggen. Genootschap onze taal*, €14,99

Taal verandert langzaam, zei je. Welke inclusieve woorden worden gemeengoed?

‘Ik denk dat we enerzijds meer specifieke onderscheidingen aan zullen brengen tussen mensen – we spreken dan niet langer over een Afrikaan, maar over iemand uit Marokko of Ghana –, anderzijds zullen we het anders-zijn juist minder snel benoemen. Een woord als “allochtoon” gaat misschien wel verdwijnen, zoals ook het huidige alternatief, “persoon met een migratieachtergrond”. Dit is te lang: in de taal streven we naar korte formuleringen. Bovendien, omdat er nou eenmaal vaak op buitenlanders wordt gemopperd, blijft het concept beladen. Wat verder zal verdwijnen is het “geachte heer en mevrouw”, dat wordt gewoon “beste (naam en achternaam)”, en “wit” zal “blank” toch overnemen. Maar “hen”, als genderneutraal persoonlijk voornaamwoord, gaat het denk ik niet redden, in tegenstelling tot “die”. We zitten bij “hen” te vast aan het gebruik van het woord voor meerdere personen. Daarnaast is het in combinatie met “hun” een heel ingewikkeld woord. Bestaande woorden een nieuwe betekenis toedichten, werkt alleen als ze makkelijk zijn.’

Tot slot, heb je al een woord van het jaar?

‘Dan kies ik “ruilfeestdag”: een feestverlofdag die bij jouw geloofs- of levensovertuiging past en die je als werknemer kunt ruilen met de officiële feestdag. Het is een mooi woord dat goed bij de tijdgeest aansluit.’ ●

“HET GAAT OM EEN GOED VERHAAL

Vanaf het moment dat journalist en oud-presentator van het NOS Jeugdjournaal en Vroege Vogels **Milouska Meulens** ontdekte dat er boeken waren, stopte ze niet meer met lezen. Bij Omroep ZWART presenteert ze momenteel haar eigen radioprogramma *De nacht is ZWART*, maar met twee eigen kinderboeken durft ze zich inmiddels ook schrijver te noemen.

Tekst Mirjam Noorduijn
Foto Elsbeth Tijssen

‘Of ik mezelf nog steeds een lezer kan noemen, weet ik trouwens niet, hoor: ik lees steeds minder boeken van papier. Het leven is steeds krappere, de tijd wordt steeds minder. Daarom ben ik overstapt op luisterboeken. Als ik op de fiets zit, of aan het koken ben, dan luister ik naar verhalen. Dat voelt nog steeds als vreemdgaan. Toch lijkt luisteren erg op lezen: het is net zo intiem – alleen jij gaat het gesprek met de schrijver aan – en het doet op eenzelfde manier een beroep op je verbeeldingskracht. Het enige nadeel: je bent afhankelijk van wie het boek heeft ingesproken. Als ik geen klik met de voorleesstem heb, ben ik er direct klaar mee. Sommige boeken loop ik daardoor mis. Al geldt ook het omgekeerde: als een stem mij pakt, neem ik een boek tot mij dat ik anders nooit had

leren kennen. *Finding Me* bijvoorbeeld, het levensverhaal van Viola Davis. Zij is een groot acteur en vanuit die rol leest ze als vanzelfsprekend zelf voor – dat klinkt zo krachtig en natuurlijk. De meeste autobiografieën vind ik te eendimensionaal en niet om doorheen te komen, maar naar die van haar heb ik ademloos geluisterd.’

Maar vroeger las je wel van papier?

‘Nou, wij hadden vroeger thuis geen boeken, op een medische encyclopedie en een paar *Winkler Prins*-delen na; Curaçao kent een sterke orale cultuur. Mijn moeder heeft mij en mijn twee broers en zus ook nooit voorgelezen. Maar er werden wel veel verhalen verteld. In de spelletjes die we speelden en de liedjes die we zongen – overal zaten verhalen in. Boeken over de spin

Anansi hadden we niet, maar we zongen wel interactieve liedjes over hem. En in het weekend vertelden we elkaar onze dromen. Als ik dan wakker werd deed ik heel hard mijn best mijn droom te onthouden, want je wilde een goed verhaal hebben. Als je de aandacht van de anderen verloor, was je beurt voorbij. Ook het kerkbezoek bestond in feite uit niets anders dan luisteren naar verhalen. Als ze goed waren, vloog de dienst voorbij. Als ze saai waren, sloot ik mijn ogen en droomde weg in mijn eigen fantasie.

Het besef dat ook boeken verhalen kunnen vertellen drong eigenlijk pas echt tot mij door rond mijn tiende, toen we na vijf jaar heen-en-weer-gereis tussen Curaçao en Nederland definitief hier kwamen. Niet alleen op school, zoals ik gewend was, maar ook bij vriendjes en vriendinnetjes thuis waren boeken en ik schaamde me dat wij ze niet hadden. Omdat ik erom vroeg heeft mijn moeder vervolgens een boek voor me gekocht. Dat was *En als je nog wat te vragen hebt, dan kom je maar*, dat over seksuele voorlichting ging. Ik had het in de bieb zien staan en wilde het per se hebben, maar was nog te jong om het mee te nemen.'

Dus je was wel lid van de bibliotheek?

'Ja – in Lelystad, waar wij toen woonden. Ik ging er zelfstandig naartoe en nam altijd het maximale aantal van zeven boeken mee. Die las ik achter elkaar uit. Zo ontwikkelde ik een niet te beteugelen leesdrang. Na school, onder de tafel als mijn moeder kookte, stiekem in bed: ik was altijd aan het lezen. Zoveel dat mijn moeder zich er soms zorgen om maakte. "Ga toch lekker buiten spelen," zei ze vaak.'

Is er een beslissend boek uit die periode?

'Ik denk *Het oneindige verhaal* van Michael Ende. Aanvankelijk liep ik er in de bieb steeds voorbij omdat ik het te dik vond. Ik was een hongerige lezer en dikke boeken duurden me te lang. Maar nadat ik zo'n beetje alles voor mijn leeftijd had gelezen, kon ik er niet meer omheen. En ik vond het prachtig. Ik heb het boek meerdere keren herlezen en ook voorgelezen aan mijn eigen zoon en dochter. Nog steeds vind ik het geniaal: het gaat heel onnadrukkelijk over het belang van verbeeldingskracht en hoe verhalen je wereld kunnen

vormen. Die boodschap, maar ook de vorm – de twee verhaallijnen die door elkaar lopen –, alles klopt. Dit boek opende voor mij de deur naar het soort fantasieverhalen die lezen alsof alles echt gebeurd is, die suggereren dat er misschien meer achter het gewone leven verborgen ligt dan wij vermoeden. Bovendien las ik voor het eerst een verhaal waarin een kind van kleur een dragende rol heeft. Alleen al de naam, Atréjoe – dat was nog eens wat anders dan Bastiaan, of Saskia en Jeroen.'

Je identificeerde je met hem?

'Ik werd me er bewust van – zonder dat ik die woorden gebruikte – dat ik spiegels miste. Wat ik ook las – of het nu mijn bibliotheekboeken waren, of de stuiverromans op de wc bij de buurvrouw – het ging altijd over witte mensen. Ik vond Nederlands op de middelbare school ook helemaal niks. Ook de Jong, Wolkers, Mulisch – alle literatuur leek te zijn geschreven door oude witte mannen. Uit armoede las ik vertalingen: boeken van Isabel Allende en Gabriel García Márquez. Van *Honderd jaar eenzaamheid* was ik echt onder de indruk. Ik was zo'n dertien jaar oud en vond het niet makkelijk – al die verschillende namen en het begin begreep ik niet direct – maar de mysterieuze sfeer fascineerde me. Márquez schrijft zo beeldend, hij kan met woorden zo goed een andere tijd en plaats oproepen; fantastisch vond ik dat. Later besloot ik als daad van verzet om alleen maar boeken van zwarte vrouwen op mijn leeslijst Nederlands te zetten. Omdat die er onvoldoende waren, heb ik de lijst aangevuld met titels uit het Caribisch gebied, zoals *Jacobi's tocht* van Wanda Reisel en *Dubbelspel* van Frank Martinus Arion, een ontzettend spannend en meeslepend verhaal. Wauw, dacht ik, dat er zoveel schrijvers uit mijn land komen. Dat was een ontdekking.

Nu ik zelf schrijver ben, voer ik heel bewust geen witte personages op, waarmee ik niet zeg dat ik dit niet zou kunnen. Zolang je je maar echt in iemands cultuur inleeft en die niet buiten de context plaatst, bezondig je je niet aan culturele toe-eigening. Tegelijkertijd, zou *The Color Purple* van Alice Walker net zo goed zijn geweest als een witte schrijver het geschreven had? Ik weet het niet – uiteindelijk gaat het natuurlijk niet om kleur, maar om cultuur. Daarom heb ik in mijn nieuwe

boek *Mondi*, dat over vier broers gaat die op Curaçao opgroeien, veel Papiaments gestopt. Veel Nederlanders weten dit niet, maar voor de meeste mensen op de ABC-eilanden is Papiaments hun moedertaal.'

Wat maakt voor jou een boek dan eigenlijk goed?

'Als ik vergeet dat het een boek is. Het moet vooral niet te perfect geschreven zijn, te literair. De taal moet het echte leven, dat meestal smoezelig verloopt, weerspiegelen. En de eventuele maatschappijkritiek, of de boodschap, moet verpakt zitten in een spannend verhaal waarin je je goed kunt verplaatsen. Ik heb het idee dat er in de Nederlandse literatuur wordt neergekeken op plotgericht schrijven. Maar ik vind dat onzin – een boek moet gewoon een goed verhaal vertellen.' ●

Milouska Meulens

(Willemstad, Curaçao, 1973) volgde de School voor Journalistiek in Utrecht (1993-1997). Na haar studie werkte ze een jaar op Curaçao, waar ze onder meer voor de zender TeleCuraçao aan het eerste Nederlandstalige televisiemagazine van het eiland werkte. Vervolgens was ze enkele jaren researcher bij tv-programma *Zembla*, voordat ze in 2000 als redacteur en presentator bij het *NOS Jeugdjournaal* begon. Tegenwoordig is ze een van de gezichten van Omroep ZWART en schrijft ze (kinder)boeken. In 2023 verschijnt het autofictieve *Moederland* (Meulenhoff). In 2006 was ze de mol in AVRO's *Wie is de Mol?*
2000-2015 redacteur en presentator *NOS Jeugdjournaal*
2018 documentaire *Boter, Kaas noch Eieren* (over veganisme)
2015-2019 presentator *Vroege Vogels*
2021 gastdocent in tv-programma *Dream School* (NTR), levenslessen over schaamte
2021 publicatie kinderboek *Elin* (uitgeverij Volt)
2022 publicatie kinderboek *Mondi* (uitgeverij Volt)
2022-nu presentator *De Nacht Is ZWART*, Omroep ZWART (NPO Radio 1)

OP DE COVER

Een kijkje in
het atelier van
Marieke Nelissen

“ INEENS HAD IK EEN WOLF GEKRIEBELD

De natuur in de tekeningen van Marieke Nelissen is verfijnd, sfeervol en realistisch getekend, maar haar bomen en dieren hebben toch heel eigen karakters. 'De natuur is voor mij erg belangrijk in een tekening. Ook als ik mensen teken, staan die altijd in relatie tot hun omgeving.'

Dat ze een natuurliefhebber is, zie je bij binnenkomst in haar huis in 's-Hertogenbosch. De vijg en de es in de achtertuin barsten haast uit hun voegen, in de huiskamer kwetteren twee vogels erop los. Zelfs op het toilet liggen veren en hoor je vogelgeluiden. 'Ik ben een echt natuurmens en ga veel uit wandelen,' vertelt Nelissen. 'Onderweg maak ik graag foto's. Die bewaar ik in een archief en gebruik ik bij het tekenen. Soms vormt een tak of een boom het beginpunt, dan borduur ik in mijn hoofd op dat beeld voort. Zo krijg ik perspectief in een tekening. Het is alsof dat vertrek vanuit het realisme bepalend is voor de diepte in het beeld.'

Lepelsnijder

Op tafel liggen de tekeningen uit *Verhalen van de Fladdertak* al klaar om gefotografeerd te worden. Het was een droomproject, vertelt ze. 'Wij zijn thuis heel erg betrokken bij het

behoud van bos. Mijn man is lepelsnijder, hij snijdt voor zijn plezier en is altijd bezig met bomen en hout. Ik vroeg me af: hoe krijg je mensen zo ver dat ze eens op een andere manier naar een boom kijken? Niet op een zakelijke of wetenschappelijke manier, maar als iets wat een toevoeging kan bieden aan je leven? Toen kwam ik op het idee van een boek met verhalen over legendarische bomen. De uitgever was meteen enthousiast en Margaretha van den Anandel wilde het graag schrijven. Ze ging op zoek naar volksverhalen en sprookjes en vervlocht die tot een spannende raamver telling. Het bijzondere aan dit project is: de bomen zijn de vertellers en bestaan allemaal echt. Ik moest dus op zoek naar beeld. Soms ging dat makkelijk en vond ik foto's vanuit verschillende standpunten. Bij andere bomen was het lastiger. Van Methusalem, de oeroude borstelkegelden uit de White Mountains in Californië, kon ik

Tekst en foto's
Annemarie Terhell

Marieke Nelissen

niks vinden. Omdat zijn locatie geheim wordt gehouden, was er helemaal geen beeld beschikbaar. Ik heb het moeten doen met stills uit een documentaire.'

Een pittig soepje

Ze vertelt hoe ze het kinderboekenvak is ingerold via een omweg. Na de academie werkte ze eerst als kok, daarna voor een ontwerp bureau. Jaren later pakte ze het tekenen weer op en begon ze met opdrachten voor educatieve uitgeverij. 'Ik werd er niet gelukkig van. Het was erg statisch, ik moest precies tekenen wat er in de tekst stond.' In 2013 volgde ze een mentoraat bij Sieb Posthuma. Hij hielp haar om de overstap te maken naar het vrijere werk en introduceerde haar bij uitgeverij Gottmer. Daar verscheen in 2015 het eerste deel van *Verhalen uit de Heksenkeet*.

Stoomtrein

Toen ze enkele jaren later *De tovenaer*

van Oz mocht illustreren, maakte ze een ommezwaai in tekenstijl. 'Ik wilde er een magische kant in stoppen, iets duisters, maar mijn tekenstijl was niet toereikend.' Een workshop van de Franse illustratrice Rébecca Dautremer bood uitkomst. 'Ik was gewend om wat slordig te werken, met inkt en ecoline, potlood – alles door elkaar. Zij inspireerde mij om over te stappen op alleen gouache. Dat werkte.'

In de tekeningen van het kerstboek dat ze onlangs maakte met Benny Lindelauf, ontwikkelde ze haar stijl nog een stapje verder. 'Benny wil graag dat een tekenaar iets toevoegt aan zijn verhaal. Terwijl ik met dat idee speelde, had ik ineens een wolvensilhouet gekriebeld uit een doorgaande lijn. Het was een intrigerend beeld. Toen ik daar helemaal in dook, ging het tekenen vanzelf. Alsof er een stoomtrein op gang komt die je vooruit stuwt.' ●

“
Ik wilde
er een
magische
kant in
stoppen,
iets
duisters

Marieke Nelissen

studeerde visuele communicatie aan de Academie voor Beeldende Kunsten St. Joost in 's-Hertogenbosch in de richting illustratie. In 2010 vestigde ze zich als zelfstandig ondernemer en illustreerde ze tal van AVI-leesboekjes. In 2015 won ze de illustratiewedstrijd 'Picture This!' van uitgeverij Lemniscaat. In de jaren daarna verschenen er allerlei illustraties van haar hand, onder meer in *De Waterwaack van Natterlande* (Lemniscaat, 2017), *Beestachtige burenen* (Luitingh-Sijthoff, 2019), *De tovenaer van Oz* (Lemniscaat, 2019), *Het verlangen van de prins* (Lemniscaat, 2020) en *Verhalen van de Fladdertak* (Lemniscaat, 2022). In november verscheen *Ze hadden hun schaapjes geteld* (Querido) met tekst van Benny Lindelauf (zie ook pagina 7).

TAAL-GEVOELIG DOOR BOEKEN

Bevlogen leesbevorderaars vertellen over de praktijk: Angelo Harbeek, leesconsulent bij Rozet in Arnhem, een instelling die culturele en educatieve activiteiten ontwikkelt op het gebied van taal, kunst en erfgoed; en Jantien Dhont, curriculumontwikkelaar bij SLO, het landelijk expertisecentrum voor het curriculum.

Tekst
Annemarie
Terhell

Angelo Harbeek

“
VOORLEZEN
AAN
BABY'S
WERKT

'In Arnhem, waar ik werk, hebben we een unieke situatie: de gemeente zet groot in op lees- en cultuurbeleid. Al meer dan de helft van de kinderdagverblijven is bij Rozet aangesloten, zo ook een deel van de basisscholen en mbo-scholen. In de toekomst moeten dat er nog veel meer worden. Elk kinderdagverblijf dat zich bij BoekStart aansluit kiest zelf een medewerker die verantwoordelijk wordt voor het lezen. Deze voorleescoördinator volgt bij ons een training. Je merkt dat pedagogisch medewerkers het heel fijn vinden om te leren hoe ze kunnen voorlezen aan baby's, en te ontdekken hoe ze thema-boekjes kunnen inzetten op de groep. Het is prettig dat ik zelf uit de kinderopvang kom en ervaring heb als voorleescoördinator, zo ben ik ook in deze baan gerold. Nu ben ik als leesconsulent verantwoordelijk voor het contact met

Jantien Dhont

“
LEZEN VORMT
HET HART
VAN HET
ONDERWIJS

'Als taalexpert werk ik sinds kort bij de afdeling primair onderwijs van SLO, het instituut dat kennis en deskundigheid op curriculumgebied bevordert. Voordat ik hier terecht kwam, heb ik vijftien jaar lang op hogescholen gewerkt, voornamelijk op pabo's. De expertise die ik daar heb opgedaan, zet ik nu volop in, vooral op leesgebied. Boeken maken kinderen taalgevoeliger, is mijn ervaring. Ik ben daarom een leesbevorderaar in hart en nieren; die missie is alleen maar

gegroeid nu er steeds minder kinderen van lezen houden. Je kunt jeugdliteratuur inzetten als verbindende factor, ook – of juist bij – de zaakvakken. Uit onderzoek blijkt dat kinderen beter en met meer plezier lezen als je rondom een thema werkt en daar literatuur bij zoekt: mooie jeugdboeken, die je bijvoorbeeld kunt vinden op de websites leesbevorderingindeklas.nl en rijketeksten.org, maar ook krantenberichten en informatieve teksten. Kinderen zijn uit zichzelf ontzettend geïnteresseerd in allerlei onderwerpen. Als je hen inspireert met rijke teksten over thema's als water, migratie of klimaatverandering en daarbij werkt vanuit kennisopbouw, krijgen ze een diepe woordkennis en blijven ze gemotiveerd om te lezen. Lezen wordt zo geen op zichzelf staand vak, maar vormt het hart van het onderwijs.

Sinds de leescrisis zie je dat er veel initiatieven zijn ontstaan rondom leesplezier, maar het ontwikkelen van lees-

achtien kinderdagverblijven en help ik om daar het leesbeleid goed te implementeren. Via de jaarlijkse monitor stellen we een aantal aandachtspunten vast voor het komend jaar, die vervolgens in het Voorleesplan worden verwerkt. Tijdens mijn bezoeken bespreken we de uitwerking daarvan. Ik geef bijvoorbeeld advies over hoe de boekenhoek ingericht kan worden en welke nieuwe titels interessant zijn. Wij verzorgen de basiscollectie, daarnaast stimuleren we het kinderdagverblijf om ook een eigen plan te trekken en te zorgen dat er een boekenbudget is. Vaak geef ik de tip: als peuters naar de basisschool gaan, vraag dan een boek als afscheidscadeau. We zijn nu vier jaar op weg met BoekStart en je kunt heel mooi zien dat de vestigingen van het eerste uur hun basis op orde hebben. Daar wordt elke dag aan baby's en peuters voorgelezen. Zij gaan nu de verdieping in: de medewerkers geven zelf input aan hun boekenkast en kijken bijvoorbeeld hoe ze ouders bij het voorlezen kunnen betrekken. Je ziet dat er vanzelf allerlei extra initiatieven ontstaan. Op mijn vorige werkplek staat nu de Bibliotheekbus elke donderdagmiddag voor de deur, een idee van het team. Zo kunnen ouders met hun kinderen een boek lenen bij het ophalen en gaat het lezen thuis gewoon door.' ●

competentie blijft daar nog te veel bij achter. Als je goed kunt lezen, vind je het leuker om te doen en kom je in een positieve spiraal. Die kracht kan nog veel meer benut worden. Daar heb je gemotiveerde leerkrachten voor nodig. Wat mij betreft mogen we ons er niet bij neerleggen dat er leerkrachten zijn die lezen minder belangrijk vinden. Als leerkracht ben je een cultuuroverdrager! Het vertellen van verhalen speelt in een effectieve didactiek zo'n belangrijke rol, daar moet je ook aankomende pabostudenten al van bewust maken. Vanuit de gedachte dat studenten de leerkrachten van de toekomst zijn die een rijke leescultuur kunnen realiseren, hebben mijn oud-collega Katinka de Croon en ik vorig jaar het initiatief genomen tot een leespilot op de pabo's van Fontys, dat dit jaar een vervolg krijgt. Daarbij hebben we zoveel mogelijk partijen betrokken, zoals de stagescholen, Cubiss en de Bibliotheek. Alleen samen kun je het verschil maken.' ●

foto Susan Brooijmans

Als ik schrijf ben ik verliefd

Verliefd op een verhaal dat niet mijn verhaal is. Op een leven dat niet mijn leven is. Een leven waarin alles nieuw is en alles intrigeert, waarin alles een smaak heeft die ik nog niet eerder heb geproefd, waarin nog niets zit vastgeroest in het alledaagse; een leven waarin zelfs het alledaagse aanvoelt als nieuw.

Schrijven is vreemdgaan met een ander universum. Je eigen universum verdwijnt naar de achtergrond. Of je nu eet, praat, werkt, geïnteresseerd knikt terwijl er iemand tegen je praat of het licht uitdoet en je ogen sluit – je gedachten zijn dáár, nauwelijks nog hier. En de wormgaten naar deze andere universums zijn zo talrijk dat eraan ontsnappen bijna onmogelijk is. Ze zitten in de mimiek van een gezicht, in de manier waarop het licht op een gebouw valt, in een geluid dat ergens vanuit de verte langs waait op een windvlaag, in iemand op een fiets met fietstassen vol planten, in een roestig deurtje achterin een winkel, in de pui van een oude bioscoop.

'Ogen zijn wormgaten'

Vooraf ogen zijn wormgaten. Geweldige verhalen kunnen er verscholen liggen in de blikken van toevallige voorbijgangers. Brutale blikken, bedeesde blikken, stiekem onzekere blikken, overmoedige blikken, blikken die een persoonlijkheid verraden die je alleen maar kunt benijden. Ik duik erin en ineens ben ik midden in een verhaal, een verhaal dat ik zelf nog nauwelijks ken – en ik ben verliefd.

Verliefd op alles ervan, ook de ziektes en het verdriet, ook het rotkarakter van een vreselijk personage.

Verliefd op de vriendschap tussen twee niet-bestaande mensen, op de kansloze strijd van een niet-bestaande held, op de eenzaamheid van een ingebeelde eenling. Verliefd op een buurt waar niemand is opgegroeid, op het geluid van een dichtklappende poort dat nooit geklonken heeft, op een uitzichtloos uitzicht van een krap balkonnetje waar nooit iemand gestaan heeft.

Misschien is het wel een afwijking van mij, ik was vroeger al bij het minste of geringste verliefd: zomaar een toevallige aanraking kon me al wekenlang slapeloze nachten bezorgen. Misschien dat verhalen een makkelijke prooi hebben aan mij, dat ik nietsvermoedend rondloop en elke keer maar weer word meegesleurd. Maar ik zou het niet anders willen. Laat mij maar verliefd zijn keer op keer. ●

COLUMN

Yorick Goldewijk (Alkmaar, 1979) is muzikant en componist. In 2019 debuteerde hij met *Billy Extra Plankgas*, een humoristisch en spannend ruimteverhaal. In 2020 verschenen *Billy Extra Plankgas - Door de bodem van het heeal* en het prentenboek *Hier zijn draken*, dat hij maakte met zijn partner Yvonne Lacet. Het geheimzinnige tienplusboek *Films die nergens draaien* (2021), dat zich afspeelt rondom een verlaten bioscoop, werd genomineerd voor de Boon kinder- en jeugdliteratuurprijs en won in oktober een Gouden Griffel.

DECEMBER

18 DEC
Finale Write Now!
writenow.nl

31 DEC
Bekendmaking Hebban Favoriet van 2022
hebban.nl

JANUARI

24-28 JAN
Stichting Lezen is te vinden op de Nationale Onderwijstentoonstelling
Wil je meer weten over De doorgaande leeslijn, over effectief leesonderwijs, of hoe je met BoekStart en de Bibliotheek op school een basis legt voor structurele leesbevordering in de kinderopvang of op school? Kom dan langs in onze stand, nr 01.A006.

Op woensdag 25 januari verzorgt Kinderboekenambassadeur Martijn van der Linden in studielokaal 01 Didaktiek een workshop over leesplezier met *Bob Popcorn*.

Houd onze social media en website lezen.nl in de gaten voor de registratielink en meer informatie.

lezen.nl;
not-online.nl

25 JAN
Het Nationale Voorleesontbijt
hebban.nl/nationale-voorleesdagen

25 JAN-4 FEB
De Nationale Voorleesdagen
hebban.nl/nationalevoorleesdagen
Maximiliaan Modderman geeft een feestje is verkozen tot Prentenboek van het Jaar. Zie pagina 26.

26 JAN
Gedichtendag
poezieweek.com

26 JAN-1 FEB
Poezieweek in Nederland en Vlaanderen
poezieweek.com
Miriam Van Hee en Hester Knibbe koesteren een literaire vriendschap over de grenzen heen en zijn ook in het dagelijks leven al decennialang 'besties'. Samen schreven zij het geschenk voor deze elfde Poëzieweek die als thema 'vriendschap' heeft.

FEBRUARI

14 FEB
Slotdag van De Inktaap in de Doelen in Rotterdam
inktaap.nl

Scholieren lezen de winnende boeken van drie toonaangevende literaire prijzen en kiezen daaruit hun eigen favoriet. Tijdens de slotdag in de Doelen in Rotterdam gaan lezers en schrijvers met elkaar in gesprek en wordt de winnaar van De Inktaap bekendgemaakt.

20 FEB
Stap op de Rode Loper Utrecht
stapopderodeloper.nl

MAART

11-19 MRT
Boekenweek
cpnb.nl

Het thema van de Boekenweek 2023 is 'Ik ben alles'. Lize Spit schrijft het Boekenweekgeschenk en Raoul de Jong neemt het Boekenweekessay op zich.

20 MRT
Stap op de Rode Loper Eindhoven
stapopderodeloper.nl

23 MRT
Bekendmaking Boon voor fictie en non-fictie en Boon voor kinder- en jeugdliteratuur
deboon.be

SAVE THE DATE
Lezen Centraal

Lang zullen ze lezen!

Beatrix Theater in Utrecht

Lezen toen, nu en in de toekomst

5 april

Volgend jaar, in 2023, bestaat Stichting Lezen 35 jaar. Reden genoeg om de balans op te maken van meer dan drie decennia leesbevordering. Naast een korte terugblik en een overzicht van de stand van zaken, is Lezen Centraal vooral gericht op de toekomst: veranderingen in het basis- en voortgezet onderwijs en in de kinderopvang komen ter sprake. Ook de betekenis van onderzoek voor de leesbevordering komt aan bod.

Tot slot bespreken we hoe we er samen voor kunnen zorgen dat in 2038 – als Stichting Lezen vijftig jaar bestaat – iedereen toegang heeft tot mooie verhalen en voldoende leesvaardig is om ervan te kunnen genieten.

Houd onze website lezen.nl en social media in de gaten voor het volledige programma.

Steun tijdschrift Lezen met een vrijwillige bijdrage van €15,- per jaar

Zo kunnen wij het blad blijven maken! Alvast bedankt voor uw medewerking.

Hoe kunt u bijdragen?:

Maak €15,- of meer over naar rekeningnummer: **NL71 ABNA 0106 1306 68** onder vermelding van Tijdschrift Lezen.